

Varhaiskasvatuksen digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittäminen

Minna Toikka

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Varhaiskasvatuksen digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittäminen

Minna Toikka
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2021

Minna Toikka

Varhaiskasvatuksen digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittäminen

Vuosi 2021 Sivumäärä 41

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää malli digitaalisesta ryhmäportfoliosta varhaiskasvatukseen. Mallin tarkoituksena on ohjata varhaiskasvatushenkilöstöä ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittamisessa, sekä tehdä siitä helpompaa ja nopeampaa. Ryhmäportfoliosta oli olemassa esimerkkiportfolio, jossa ei ollut kuitenkaan tarkemmin avattu sitä, mitä ryhmäportfoliotyöskentely on ja miksi sitä tehdään. Kehittämistehtävänä oli siis tehdä sellainen malli, joka helpottaa työskentelyn aloittamista, mutta myös ohjaa portfolio pedagogiikkaa.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty Helsingin kaupungin Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan materiaaleja ryhmäportfoliosta, kokemusta omasta ryhmäportfoliotyöskentelystä, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä alan kirjallisuutta. Opinnäytetyöhön on vaikuttanut myös paljon keskustelut varhaiskasvatushenkilöstön kanssa, sekä heidän kokemuksensa portfoliotyöskentelystä ja etenkin sen haasteista. Näihin haasteisiin on pyritty vastaamaan kehitetyn digitaalisen ryhmäportfolion mallin avulla.

Lopputuloksena syntyi malli digitaalisesta ryhmäportfoliosta, joka on ollut käytössä siinä Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksikössä, jonka kanssa tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä. Digitaalisen ryhmäportfolion malli on auttanut varhaiskasvatushenkilöstöä ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittamisessa. Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet saavutettiin ja lopputuloksena syntynyt digitaalisen ryhmäportfolion malli on otettu käyttöön.

Opinnäytetyön loppuvaiheessa portfoliotyöskentelyä alettiin kehittää myös kaupungin toimista teknisesti ja siihen on tulossa lähiaikoina muutoksia. Digitaalisen ryhmäportfolion mallia voisi jatkokehittää niin, että se olisi siirrettävissä myös muille kuin PowerPoint -alustoille tai sen avulla voisi koostaa pienen selkeän oppaan varhaiskasvatushenkilöstölle siitä mitä portfoliotyöskentely on ja miten sitä voi toteuttaa yhteistyössä lasten kanssa.

Asiasanat: ryhmäportfolio, varhaiskasvatus, pedagoginen dokumentointi, lasten osallisuus

Minna Toikka

Developing a digital group portfolio model for early childhood education

Year

2021

Pages

41

The purpose of this thesis was to develop a model for a group portfolio to early childhood education. The model guides the early childhood education staff at the beginning of group portfolio work, making it easier and faster. There was an example portfolio of group portfolios that did not specifically explain what group portfolio work is and why it is carried out. The development task was thus to make a model that facilitates starting the work, but also guides portfolio pedagogy.

In the thesis, the City of Helsinki's Education and Training Department's materials on group portfolio, experience of own group portfolio work, as well as the basics of the early childhood education plan, the Helsinki early childhood education plan and the literature in the field have been utilized. The thesis has also been markedly influenced by discussions with early childhood staff, as well as their experiences of the work and its challenges. The model portfolio has been used to address these challenges.

The result was a model portfolio that has been used in the City of Helsinki's early childhood unit in kindergarten, the collaboration partner of this thesis. The model portfolio has helped early childhood education staff to start working on group portfolios. The goals set for the thesis were achieved and the resulting model portfolio was introduced.

At the end of the thesis process, the development of portfolio work was also started by the city of Helsinki and will be developed in the near future. The model portfolio could be further developed to be transferable to non-PowerPoint platforms, or it could be used to provide an abridged regulatory guide for early childhood education staff on what portfolio work is and how to work with children.

Keywords: group portfolio, early childhood education, pedagogical documentation, children participation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kehittämistyön tavoitteet.....	7
3	Digitaalinen ryhmäportfolio ja pedagogiikka	7
3.1	Pedagoginen dokumentointi	10
3.2	Lapsen osallisuus digitaalisessa ryhmäportfoliossa	11
3.3	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	13
4	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja oppimisen alueet	14
4.1	Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	16
4.2	Media- ja teknologiakasvatus.....	16
5	Toteutus	17
5.1	Kehittämistyön lähtökohdat	18
5.2	Digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittämistyö.....	20
5.3	Kehittämistyön laajentaminen ja syventäminen palautteen kautta	23
5.4	Luokittelu ja analyysi.....	24
5.5	Havainnointi	25
5.6	Lopputuloksesta	28
6	Arviointi	31
6.1	Oman oppimisen arviointi.....	32
6.2	Yhteistyössä toimineen varhaiskasvatusyksikön palaute.....	33
7	Eettisyys ja luotettavuus	29
	Lähteet.....	34
	Kuviot	36
	Liitteet	37

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksessa käytettävä digitaalinen ryhmäportfolio on uudehko yhtenäinen työväline koko Helsingin kaupungissa. Se on työväline toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Tarkoituksena on lapsen kasvun ja oppimisen sekä varhaiskasvatuksen pedagogiikan näkyväksi tekeminen. Digitaalinen ryhmäportfolio on osa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja tukee päiväkotien välisten laatujuhtenäistämisessä. (Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2021.)

Tämä opinnäytetyö on noussut päiväkodin tarpeesta, päiväkodin johtajan pyynnöstä. Digitaalinen ryhmäportfolio on otettu käyttöön kaikissa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä yhtenäisenä työvälineenä, mutta sen käyttöönotto ei ole ollut henkilöstölle mutkallista. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda portfolioista malli, joka helpottaa sen käyttöönottamista ja tukee niitä varhaiskasvatuksessa työskenteleviä, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet digitaalista ryhmäportfolioa tai joilla on ollut haasteita digitaalisen ryhmäportfolion käytössä ja käyttötarkoituksen sisäistämisessä.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä. Kehittämistyön lähtökohtana oli Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan luomat ohjeet sekä esimerkki digitaalisesta ryhmäportfoliosta. Lisäksi käytössä oli muut koulutustarkoitukseen tuotetut julkaisemattomat materiaalit, joiden avulla pystyi perehtymään siihen, mitä digitaalinen ryhmäportfolio Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksessa tarkoittaa.

Kehittämistyötä on tehty yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa keräten anonymiä palautetta työstetystä digitaalisen ryhmäportfolion mallista, ja niiden kautta kehittäen sitä edelleen. Digitaalisen ryhmäportfolion malli on otettu käyttöön yhdessä varhaiskasvatusryhmässä kesken kehittämistyönprosessin, ja kokemusten kautta kehittämistä jatkettiin.

Useat Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset ovat olleet mukana pohtimassa kehittämistyötä ja sen toteutusta, ja antaneet oman mielipiteensä kehittämisprosessissa. Kirjallista, suullista ja havainnoinnin pohjalta saatua tietoa on analysoitu ja pohdittu kehittämistyön edetessä. Näiden kautta on työstetty digitaalisen ryhmäportfolion malli, jonka tarkoituksena on tuoda varhaiskasvatushenkilöstölle näkyväksi ryhmäportfolion hyödyt. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin tarkoituksena on myös tukea digitaalisen ryhmäportfolion käyttöönotossa ja ryhmäportfoliotyöskentelyssä.

2 Kehittämistyön tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää malli digitaalisesta ryhmäportfoliosta ja vahvistaa digitaalisen ryhmäportfolion mallin avulla portfoliopedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyön kautta luodun digitaalisen ryhmäportfolion mallin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatushenkilöstöä digitaalisen ryhmäportfolion käyttöönottamisessa sekä ohjata heitä dokumentoimaan ryhmän pedagogista toimintaa. Portfoliopedagogiikan vahvistaminen tapahtuu tuomalla digitaaliseen ryhmäportfolion malliin näkyväksi digitaalisen ryhmäportfolion hyödyt ja edut pedagogisen toiminnan suunnittelussa, dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Pedagogisen toiminnan suunnittelu on tärkeä osa portfoliopedagogiikkaa ja ryhmän pedagoginen suunnitelma todentuu toiminnaksi, kun sitä dokumentoidaan portfolioon. Ryhmän pedagogisessa suunnitelmassa tulee ottaa huomioon myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet. (Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2021.) Digitaalisen ryhmäportfolion mallissa nostettiin esiin toiminnan suunnittelun ja dokumentointisuunnitelman tärkeys, sekä mallinnettiin sitä, kuinka digitaalista ryhmäportfoliota varten tehtävää dokumentointia voi suunnitella ja toteuttaa.

Helsingissä varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) sekä paikallinen Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2019), jotka molemmat tulee huomioida kehitettäessä digitaalisen ryhmäportfolion mallia varhaiskasvatukseen. Myös varhaiskasvatuksessa olevien lasten varhaiskasvatussuunnitelmien mukaiset tavoitteet tulee näkyä ryhmäportfoliossa ja siihen dokumentoidussa pedagogisessa toiminnassa, ja niitä tulee korostaa myös mallia kehitettäessä.

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatustalain mukaisista tavoitteista etenkin kaksi nousevat esiin myös digitaalisen ryhmäportfolion tavoitteissa. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhteistyössä lapsen sekä tämän huoltajien kanssa sekä varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, §3.)

3 Digitaalinen ryhmäportfolio ja pedagogiikka

Varhaiskasvatuksessa digitaalisella ryhmäportfoliolla tarkoitetaan sähköisessä muodossa olevaa pedagogista asiakirjaa, johon dokumentoidaan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Se on myös erinomainen työväline pedagogisen toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Digitaalisten portfolioiden hyötyjä oppimisen tukena on tutkittu paljon, mutta varhaiskasvatuksessa digitaalinen ryhmäportfolio on uusi työväline pedagogisen toiminnan suunnitteluun, dokumentointiin, arviointiin ja kehittämiseen. Digitaalisessa ryhmäportfoliossa tuodaan näkyväksi ryhmän pedagogista toimintaa niin huoltajille kuin varhaiskasvatushenkilöstöllekin.

Digitaalinen ryhmäportfolio työstetään yhdessä lasten kanssa ja lasten osallisuuden kuuluu näkyä siinä. Tarkoituksena on, että lasten huoltajat saavat enemmän tietoa ryhmän toiminnan pedagogisesta sisällöstä. (Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2021.) Digitaaliset ryhmäportfoliot tukevat myös esihenkilöiden arviointityötä.

Digitaalinen ryhmäportfolio on nykyaikainen tapa luoda portfolio varhaiskasvatusyksikön lapsiryhmälle. Digitaalisia portfolioita on luotu myös yksittäisille lapsille, ja ne ovat lapsilähtöisen kasvun kansion digitaalinen versio. Parhaimmillaan digitaalinen portfolio on lapsen kokoama dokumentti, jossa näkyy lapsen osallisuus (Aulanko, Kankaanranta & Mehtälä 2020, 13; Kankaanranta 1998, 2002 mukaan). Digitaalisen ryhmäportfolion on tarkoitus olla muutakin kuin digitaalinen kasvun kansio. Sen teossa huomioidaan, että toiminnan pedagoginen suunnittelu ja tavoitteet ovat osa dokumentointia, ja sitä varten kerätään materiaalia ryhmälle merkityksellisistä asioista. (Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2021.)

Digitaalinen ryhmäportfolio on lapsiryhmän oma digitaalinen kansio, johon tallennetaan lapsille merkityksellisiä kuvia, videoita tai äänitteitä. Sen on tarkoitus olla kauden yhteen koostava dokumentti lapsiryhmän kasvusta ja oppimisesta varhaiskasvatuksessa. Toiminnan pedagogisen sisällön näkyväksi tuominen on tärkeää toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen kannalta, ja on ensiarvoisen tärkeää jakaa myös huoltajille tietoa pedagogisesta sisällöstä. Lapsen osallisuus on ryhmäportfoliossa merkityksellistä ja tavoiteltavaa.

Digitaalisen ryhmäportfolion avulla toiminnan arviointi toimintakauden aikana sekä sen päätteeksi on helpompaa. Portfolioon on tuotu näkyväksi pedagogista toimintaa sekä sen tavoitteita, ja arvioitu sitä, kuinka tavoitteet on saavutettu. Toiminnan arvioinnin kannalta dokumentointi on ensiarvoisen tärkeää.

Digitaalisten portfolioiden on tutkittu olevan erinomaisia työvälineitä ala-asteikäisten lasten oppimisen tukena. Ne ovat rohkaisseet lapsia pohtimaan sekä antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja vaihtamaan ajatuksiaan. Digitaalisilla portfolioilla on katsottu olevan myönteinen vaikutus oppimisprosessiin kaikenikäisillä. Ne auttavat käyttäjiä kehittämään omia tietoteknisiä taitojaan ja edistävät positiivista asennetta tekniikan avulla oppimiseen. (Theodosiadou & Konstantinidis 2015, 18.)

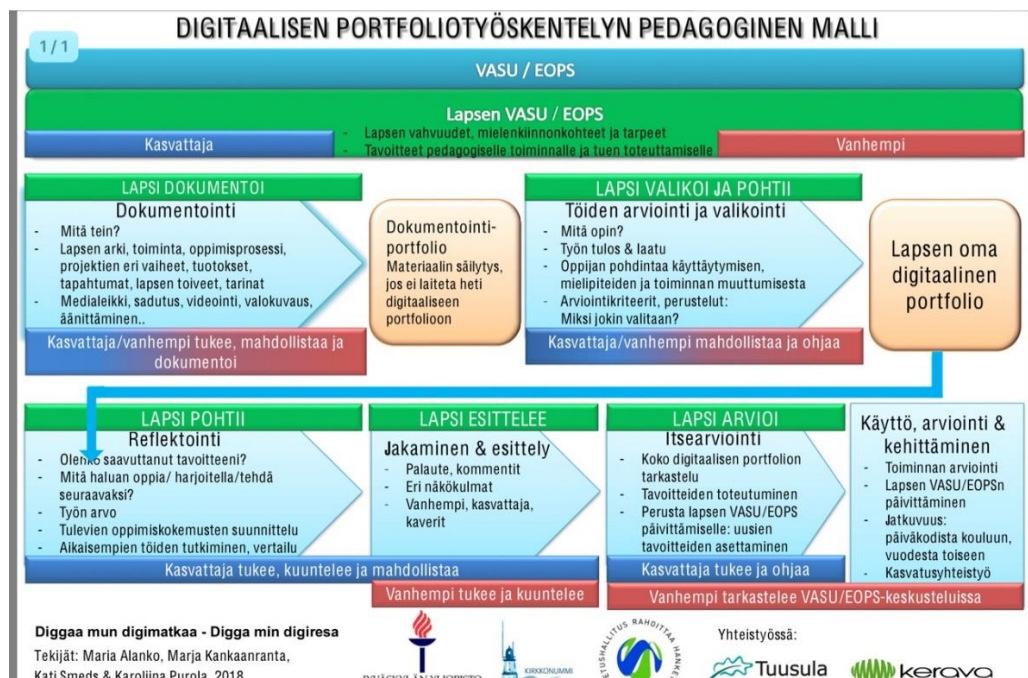
Paperisen ja digitaalisen ryhmäportfolion välillä on eroja. Digitaalista ryhmäportfoliota on helpompi järjestellä uudelleen, muokata sekä yhdistellä erilaisia materiaaleja. Se on helpommin saavutettavissa ja sitä on helpompaa välittää eteenpäin sähköisesti. (Stefani, Mason & Pegler 2007.) Digitaalinen ryhmäportfolio on myös ekologisempi keino työstää ryhmäportfoliota, kuin perinteisempi paperinen versio. On selvää, että digitaalisen ryhmäportfolion avulla voidaan vähentää paperinkulutusta huomattavasti. Mikäli ryhmäportfoliota koostettaisiin varhaiskasvatusyksikön seinälle paperisena versiona, kulutettaisiin materiaalia huomattavasti suurempia määriä.

Helsingin kaupungilla digitaalista ryhmäportfoliota koostetaan tällä hetkellä PowerPointissa. Jokaisella varhaiskasvatusyksikön lapsiryhmällä on omat Teams-tiimit, joihin on ladattu esimerkkiportfoliot, joiden päälle voi koota oman ryhmän digitaalisen ryhmäportfolion. Digitaalisen ryhmäportfolion työstämiseen osallistuvat kaikki ryhmässä työskentelevät henkilöt. Valmiit kuukausidiat muutetaan .pdf-muotoon ja lähetetään huoltajille sähköpostin välityksellä, ja tulostetaan ryhmän seinälle nähtäväksi.

Erilaisia käyttöalustoja on kokeiltu, kun innovatiiviset varhaiskasvatusyksiköt ovat olleet kokeilemassa ryhmäportfolion käyttöä, mutta digitaalisen ryhmäportfolion työstäminen PowerPointissa on tällä hetkellä todettu toimivimmaksi vaihtoehdoksi. Opinnäytetyöprosessin aikana alettiin lisäkouluttamaan varhaiskasvatushenkilöstöä ja digitaalisen ryhmäportfolion työstämistä suunnitellaan siirrettävän Google Slide -alustalle. Se ei kuitenkaan poista tämän opinnäytetyön aikana kehitetyn digitaalisen ryhmäportfolion mallin arvoa.

Diggaa mun digimatkaa -hanke kehitti digitaaliselle portfoliolle pedagogisen mallin, joka on kuvaus siitä, miten digitaalista portfoliota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa niin lasten kuin huoltajienkin osallisuuden tukemisessa. Kyseistä pedagogista mallia on hyödynnetty myös tässä opinnäytetyössä pohdittaessa ryhmämuotoisen portfolion toteuttamista. (Alanko, Kankaanranta, Smeds & Purola 2018.)

Kuvio 1: Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli (Alanko, Kankaanranta, Smeds & Purola, 2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 22) pedagogiikka on määritelty monitieteelliseksi, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaksi,

ammattillisesti johdetuksi ja ammattihenkilöstön toteuttamaksi suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi, joka tukee lasten hyvinvointia ja oppimista. Pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista lapsen oppimista ja hyvinvointia, sekä laaja-alaista osaamista tukevaa toimintaa, joka toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksellisessa yhteistoiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36.) Pedagoginen toiminta on tavoitteellista, joka rakentuu varhaiskasvatuksessa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen ympärille, arkisiin tilanteisiin sekä toimintatuokioihin. (Karila 2019, 10.) Näin ollen digitaalista ryhmäportfoliota on lähdettävä työstämään ryhmän pedagogisen toiminnan pohjalta, niin arkisista tilanteista kuin toimintatuokioistakin. Ryhmän pedagogiset tavoitteet otetaan aina huomioon portfolio-työskentelyssä.

3.1 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen varhaiskasvatuksessa käytettävä työmenetelmä. Se ohjaa suunnittelemaan, toteuttamaan, arvioimaan ja kehittämään toimintaa jatkuvana prosessina havaintojen, dokumenttien ja niiden tulkinnan kautta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa lapsista ja tehdä heidän taitonsa ja kiinnostuksen kohteensa näkyviksi, jonka myötä henkilöstö pystyy ymmärtämään lapsia ja heidän välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Pedagogisella dokumentoinnilla on tavoitteita. Onnistunut pedagoginen dokumentointi auttaa tutustumaan yksittäisiin lapsiin, mahdollistaa huoltajien osallisuuden sekä auttaa ymmärtämään ja tunnistamaan niin lasten välisiä kuin lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välisiä suhteita, vuorovaikutusta ja sen luonnetta. Koottujen dokumenttien kautta voidaan arvioida pedagogista toimintaa sekä varhaiskasvatushenkilöstön toimintaa. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lapsen osallisuuden, sillä se tarjoaa lapselle mahdollisuuden tutustua omaan elämäänsä, ajatuksiinsa. Lisäksi pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan kerätä tietoa lapsen kokemuksista, osaamisesta sekä tarpeista. Lapsi voi myös osallistua itse pedagogiseen dokumentointiin valokuvaamalla, piirtämällä, videoimalla tai kertomalla kokemuksistaan. (Pedagoginen dokumentointi 2021.)

Dokumenteista muodostuu sisältö, jota voidaan tarkastella ja tulkita. Pedagogisen dokumentoinnin tulee olla jatkuva vuorovaikutteinen prosessi, jonka tarkoituksena on vaikuttaa siihen, miten varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta rakentuu. Koko yhteisö osallistuu pedagogiseen dokumentointiin, mutta prosessin päävastuu on varhaiskasvatuksen opettajalla. Tällä varmistetaan se, että lasten ja huoltajien ajatukset ja tarpeet tulevat yhdistetyiksi varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Näin sosiaalisten suhteiden verkostossa syntyy laadukasta pedagogiikkaa. (Rintakorpi 2019, 27-28.)

Digitaalisen ryhmäportfolion onnistuneisuuden takaa laadukas pedagoginen dokumentointi, ja yhtenä sen tarkoituksena onkin ohjata varhaiskasvatushenkilöstöä laadukkaaseen pedagogiseen dokumentointiin. Pedagoginen dokumentointi on iso osa digitaalista ryhmäportfoliota ja digitaalinen ryhmäportfolio on iso osa pedagogista dokumentointia. Digitaalisen ryhmäportfolion kautta pedagogista toimintaa on tarkoitus tuoda näkyväksi lasten huoltajille.

3.2 Lapsen osallisuus digitaalisessa ryhmäportfoliossa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 30) on määritelty, että osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kuuluvat inklusiivisen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Se tarkoittaa sitä, että kaikessa varhaiskasvatustoiminnassa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Lasten osallisuutta voidaan vahvistaa kohtaamalla lapset sensitiivisesti sekä niin, että he kokevat tulleen kuulluksi ja nähdyksi myönteisessä mielessä. Lapset voivat osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin, joka myös osaltaan edistää osallisuutta.

Aikuisen toiminnalla on merkitys siinä, kuinka lapsen osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan. Osallisuus on lapsen oikeus. Osallisuus ei tarkoita osallistumista. Osallisuudella ei tarkoiteta lapselle annettua päätösvaltaa, vaan sitä, että lapsella on turvallisessa kasvuympäristössä mahdollista päättää, haluaako osallistua, ja hänelle tarjotaan mahdollisuuksia tuoda esiin omia näkemyksiään sekä vaikuttaa omaan itseensä. (Tulensalo, Kalliomeri & Laimio 2021, 17-19.)

Käsitteenä osallisuutta ei ole yksinkertaista määrittellä, mutta sen voi sanoa liittyvän kaikkeen lapsen toimintaan. Osallisuus voidaan jaotella esimerkiksi lapsen osallisuudeksi arjessa, sosiaalisissa suhteissa ja ryhmätoiminnassa sekä osallisuuden kokemuksesta. Tämä helpottaa jäsentämään osallisuuden käsitystä varhaiskasvatuksessa. (Leinonen 2020, 15-17.) Osallisuutta on tutkittu paljon ja sitä voidaan tarkastella useilla tavoilla ja useista eri näkökulmista, jolloin sen tarkka määrittely osoittautuu lähestulkoon mahdottomaksi.

Digitaalista ryhmäportfoliota työstäessä lapsen osallisuus näkyy etenkin sosiaalipedagogisen osallisuuskäsitteen muodossa. Sosiaalipedagogisen osallisuusajattelun mukaan lapsi kuuluu osaksi yhteisöä, toimii osana yhteisöä sekä tuntee olevansa osana yhteisöä (Tulensalo, Kalliomeri & Laimio 2021, 20). Kun digitaalista ryhmäportfoliota työstetään, kaikille lapsille tulee mahdollistaa tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä digitaaliseen ryhmäportfolioon laitetaan tai vaihtoehtoisesti mahdollisuus osallistua toiminnanarviointiin digitaalisen ryhmäportfolion avulla. Lapset pääsevät yhdessä toteuttamaan yhteistä projektia ja näkemään itsensä ryhmän jäsenenä kuvissa ja muussa dokumentoidussa materiaalissa.

Ennen lasten osallisuuden huomioimista ryhmäportfoliotyöskentelyssä on tärkeää, että varhaiskasvatushenkilöstö sitoutuu digitaalisen ryhmäportfolion tekemiseen. Lisäksi on

merkittävää, että henkilöstö hallitsee digitaalisen ryhmäportfoliotyöskentelyn ja ymmärtää sen käyttötarkoituksen. Digitaaliseen ryhmäportfolioon dokumentoidaan lasten osallisuutta varhaiskasvatustoimintaan erilaisilla kuvilla ja esimerkiksi lasten kommenteilla toiminnasta. Digitaalisen ryhmäportfolion avulla lapset voivat osallistua myös toiminnan arviointiin vasutarrojen avulla ja päättämällä siitä, mitä he haluaisivat ryhmäportfolion kautta huoltajille näytettävän. Digitaalinen ryhmäportfolio mahdollistaa myös aikuisen ja lapsen välisen digityöskentelyn. Digityöskentely on varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden mukaista työskentelyä, jossa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologiaan välineisiin tai sovelluksiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Kun ryhmäportfoliotyöskentely tulee tutuksi myös lapsille, heidän osallisuutensa voi vahvistua. Lapset voivat osallistua toiminnan dokumentointiin valokuvaamalla toimintaa tai esimerkiksi kertomalla toiminnasta piirtämällä, puhumalla tai muulla vaihtoehtoisella tavalla. Lapset voivat osallistua kuukauden alussa toiminnansuunnitteluun yhdessä ryhmän kasvattajien kanssa ja samalla suunnitella digitaalisen ryhmäportfolion sisältöä kyseisen kuukauden osalta. Osallisuuden mahdollisuudet digitaalisen ryhmäportfolion osalta ovat moninaiset.

Lapsille tulee tarjota myös mahdollisuus kerrontaan. Kerronta on yksi osallisuuden muoto ja se tuottaa merkityksellistä tietoa, jonka avulla voidaan kehittää pedagogista toimintaa lapsilähtöiseksi. Kerronnallisuus mahdollistaa lasten kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen. (Roos 2020, 53.) Ryhmäportfoliotyöskentelyssä lasten kerronta on helppo huomioida esimerkiksi näyttämällä heille portfolioon laitettavia kuvia. Lapset innostuvat herkästi kertomaan kuvan tapahtumista aikuiselle, ja heitä kannattaa myös kannustaa siihen. Lasten kerronta on hyvä myös dokumentoida mukaan digitaaliseen ryhmäportfolioon, jolloin myös lasten osallisuus tuodaan näkyväksi.

Osallisuuden huomioiminen kuuluu myös pedagogiseen dokumentointiin, ja sen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Pedagogisen toiminnan suunnittelun keskiössä ovat lapsiryhmän yksilöiden kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja tavoitteet. Jotta lapsen osallisuus toteutuisi suunnittelussa, tulee lapsi kohdata. Toiminnan tulee olla suunniteltu ja toteutettu siten, että lasten kehitykselliset tarpeet ja heidän näkemyksensä toiminnasta on otettu huomioon. Pedagogisen toiminnan suunnittelu tulisikin olla lasten ja aikuisten yhteinen prosessi, jolloin toteutuisivat niin laadukkaan varhaiskasvatuksen periaatteet kuin lasten oikeudetkin. (Fonsén, Heikka & Elo 2020, 87.) Digitaalinen ryhmäportfolio antaa myös mahdollisuuden edistää lapsen osallisuutta. Tämä edellyttää digitaalisen ryhmäportfolion käyttömahdollisuuksien ymmärtämistä. Nykypäivänä lapset ovat tottuneita erilaisiin näyttöpäätteisiin ja kiinnostuneita niistä. Aikuisen kanssa toteutuvan digitaalisen ryhmäportfoliotyöskentelyn voi ajatella kiinnostavan lapsia herkästi, jolloin myös lasten osallisuus toteutuisi entistä paremmin.

Kun lapsiryhmän lapset osallistuvat digitaalisen ryhmäportfolion tekemiseen, samalla he osallistuvat huomaamattaan pedagogisen toiminnan suunnitteluun sekä arviointiin. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on tällaisissa tilanteissa mahdollista havainnoida, kuulla ja ymmärtää lapsen näkemyksiä ja ajatuksia, sekä poimia kerronnasta ja tilanteesta mahdollisia uusia suuntaviivoja toiminnalle. Esiin nousee juuri niitä lapsen kiinnostuksen kohteita, jotka ohjaavat pedagogista toimintaa. Lapset tulevat kohdatuiksi yksilöinä, mutta pystyvät myös näkemään itsensä ryhmän jäsenenä arvioidessaan ja tarkastellessaan yhteistä toimintaa yhdessä aikuisen kanssa.

Arviointi on yksi pedagogiikan muodoista, joka mahdollistaa lapsen osallisuuden lapsen päästessä mukaan arvioimaan toimintaa. Lapsi tulkitsee asioita eri tavalla kuin aikuinen ja hänen kuulemisensa on tärkeä osa arviointiprosessia. Osallistuminen toiminnan arviointiin tukee lasten oppimista ja kehittymistä, sillä opetellessaan arvioimaan asioita, lapsi kehittää samalla myös oman oppimisensa ja toiminnanohjauksen kannalta tärkeitä taitoja. Arviointiin osallistuminen voi auttaa rakentamaan minäkuvaa sekä lisäämään tietoisuutta itsestä. Aikuisen palautteella on myös merkitys arviointiprosessissa. Kun aikuinen tuo arviointiprosessissa esiin eri näkökulmia arvioitavasta asiasta sekä ohjaa lasta asettamaan tavoitteita omalle toiminnalleen ja oppimiselleen, opettaa aikuinen samalla lasta itseohjautuvammaksi. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2020, 58.) Digitaalinen ryhmäportfolio tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet lasten osallisuudelle toiminnan arvioinnissa, sillä sitä voi muokata helposti lasten arvioinnin pohjalta. Lisäksi se on erittäin visuaalinen työkalu, joka edesauttaa useiden lapsien kerrontaa.

3.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatushenkilöstöllä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti velvollisuus huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Yhteistyöllä on suuri merkitys lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on saavuttaa sekä huoltajien että varhaiskasvatushenkilöstön sitoutuminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen yhdessä.

Yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään päivittäisissä arkisissa tilanteissa. Arjen haasteena on kuitenkin se, etteivät toiminnan pedagogisuus, pedagoginen suunnittelu tai dokumentointi tule välttämättä esille. Digitaalisen ryhmäportfolion kautta pedagoginen toiminta on mahdollista tuoda kattavasti ja laadukkaasti huoltajien nähtäväksi.

Kotilainen (2019) nosti opinnäytetyön kautta esiin tulleet haasteet digiportfolion ja huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Kotilaisen (2019) mukaan yksi keskeinen asia, että vanhemmille on usein ollut epäselvää oppimisen näkökulma hoidon ja kasvun rinnalla. Tämä tieto on hyvä ottaa huomioon digitaalisessa ryhmäportfoliossa. Tiedon varjolla opinnäytetyön kautta kehitettävään digitaalisen ryhmäportfolion malliin nostettiin esiin oppimisen osa-alueet, sekä

laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Niiden näkyväksi tuominen edesauttaa oppimisen näkökulman ymmärtämistä varhaiskasvatuksessa.

Digitaalisessa ryhmäportfoliossa on hyvä tuoda esiin oppimista tukevia taitoja ja oppimiskäytystä avaamalla toiminnan pedagogisia tavoitteita muutoin kuin kuvan ja lapsen kommenttien kautta. Onnistuessaan digitaalinen ryhmäportfolio tukee huoltajien ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä myös oppimisen näkökulmasta, ei ainoastaan hoidollisesta ja kasvatuksellisesta näkökulmasta.

4 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja oppimisen alueet

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet on määritelty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) sekä Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2019). Ne ovat opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisiä ja huomioon otettavia asioita, sillä ne ovat hyvin olennainen osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa, ja niiden myös tulee näkyä digitaalisessa ryhmäportfoliossa. Digitaalisessa ryhmäportfoliossa on tärkeää tuoda ilmi kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jolloin voidaan ajatella niiden toteutuneen myös toiminnassa. Kun toimintaa on dokumentoitu, voidaan jatkossa tarkastella ja arvioida myös laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden toteutumista käytännön pedagogisessa toiminnassa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista on luotu myös vasutarrat, joita on hyvä hyödyntää, kun dokumentoitua toimintaa jälleen dokumentoidaan digitaalisen ryhmäportfolion muodossa.

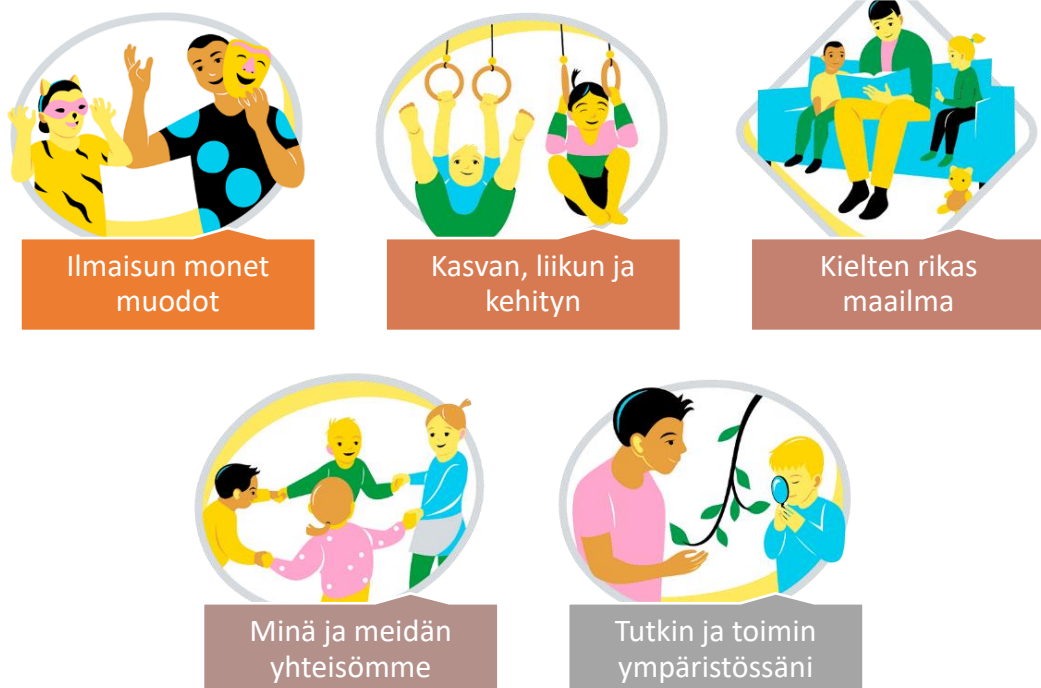

Kuvio 2: Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa 2021).

Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta, ja se on jaettu viiteen osa-alueeseen, joista jokainen ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa luoden pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Nämä viisi osa-alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 15.) Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden ollessa suuria vaikuttajia pedagogisen toiminnan kokonaisuudessa, ovat ne näin ollen myös merkittävässä roolissa ryhmäportfoliotyöskentelyssä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) oppimisen alueiden kerrotaan kuvaavan varhaiskasvatuksen pedagogista sisältöä sekä sen keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueet ohjaavat varhaiskasvatushenkilöstöä eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen yhteistyössä lasten kanssa. Oppimisen alueet on jaettu seuraavanlaisesti: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavissa olevia yksittäisiä asioita, vaan muodostavat kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

Myös oppimisen osa-alueista on tehty vasutarrat, joita on hyvä hyödyntää digitaalisessa ryhmäportfoliossa. Ne helpottavat arvioimaan, onko varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt pedagogisen toiminnan tavoitteet saavutettu ja missä voitaisiin kehittyä ja missä on onnistuttu.

Kuvio 3: Oppimisen alueet -vasutarrat (Helsinki 2021).

4.1 Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on yksi viidestä laaja-alaisen osaamisen osa-alueista. Varhaiskasvatuksessa tulee tutkia ja havainnoida lasten kanssa tieto- ja viestintäteknologian roolia arjessa sekä tutustua erilaisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.) Varhaiskasvatustyksiköillä voi olla käytössään erilaisia välineitä, kuten iPadeja, tabletteja, puhelimia, tietokoneita ja kosketusnäyttöjä, joiden avulla lapset pääsevät tutustumaan sovelluksiin ja peleihin. Lisäksi he oppivat käyttämään näitä tieto- ja viestintäteknologisia välineitä, jotka ovat suurena osana nykypäiväistä elämää.

Lapsille tulee tarjota mahdollisuuksia kokeilla ja tuottaa sisältöä itse sekä yhdessä muiden kanssa. Monilukutaito on vuorovaikutuksen kannalta tärkeä perustaito, joka tarkoittaa kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämistä sekä viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.) Mahdollisuuksia voidaan tarjota esimerkiksi osana pedagogista dokumentointia. Lapset voivat itse tuottaa kuva- ja videosisältöä käytössä olevilla välineillä, ja näitä tuotoksia voidaan tarkastella yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa.

Monilukutaito liittyy ajattelun ja oppimisen taitoihin. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys. Tekstit voivat olla useassa eri muodossa. Muotoja voivat olla niin kirjallinen kuin puhuttu muoto, audiovisuaalinen kuin digitaalinenkin muoto. Tarkoituksena on innostaa lapsia tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä, myös digitaalisissa, sekä tutkimaan niitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.) Erialaisten viestien tuottaminen varhaiskasvatustyksiköissä voidaan toteuttaa aikuisen ohjauksella turvallisesti ja valvotusti. Lapset pääsevät kokeilemaan ja toteuttamaan itseään sekä tarkastelemaan ja arvioimaan omia tuotoksiaan.

Nämä asiat huomioiden digitaalisella ryhmäportfoliolla on tärkeä paikka työvälineenä varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupunki on määritellyt, että sitä käytetään kaikissa Helsingin kaupungin varhaiskasvatustyksiköissä. Näin ollen se on yhtenäisenä työvälineenä lasten monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukemisessa. Sen vuoksi varhaiskasvatustyksiköiden on osattava käyttää työvälinettä ammattitaitoisesti, jotta myös lapsia voidaan ohjata työskentelemään tieto- ja viestintäteknologian parissa.

4.2 Media- ja teknologiakasvatus

Mediakasvatus on määritelty varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 45) oppimisen osa-alueista kohdan Minä ja meidän yhteisöimme alle. Sen tehtäväksi on määritelty lasten aktiivisen toiminnan mahdollistaminen sekä itsensä ilmaisun mahdollistaminen yhteisössä. Tarkoituksena on, että varhaiskasvatustyksiköiden tarjoama mahdollisuus tutustua eri

medioihin. Myös median tuottamisen kokeilu leikin kautta turvallisessa ympäristössä on osa mediakasvatusta. Varhaiskasvatuksessa ohjataan lapsia käyttämään mediaa vastuullisesti niin, että he osaavat ottaa huomioon oman ja toisten hyvinvoinnin.

Mediakasvatuksen tulee integroitua muuhun varhaiskasvatukseen. Parhaimmillaan se syventää ja rikastaa toimintaa. Tavoitteellisen toteuttamisen mahdollisuuksia on monia. Tavoitteena on oppia kriittistä medialukutaitoa, joka on läpielämän kestävä prosessi. Mediataitojen harjoittamisen päämääränä on oppia tasapainoista, hallittua ja turvallista mediankäyttöä sekä tuntea itsensä median käyttäjänä, tuottajana ja vastaanottajana. Mediakasvatukseen liittyvät niin turva- ja tunnetaidot kuin sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taidot. (Ojala & Härkönen 2008, 12, 17.)

Teknologiakasvatus liittyy oppimisen osa-alueista kohtaan Tutkin ja toimin ympäristössäni. Sen tavoitteena on rohkaista lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Heitä ohjataan keksimään omia luovia ratkaisuja sekä havainnoimaan teknologiaa ympäristössään. Osa teknologiakasvatusta on myös se, että lapsia kannustetaan kysymään ja etsimään vastauksia kysymyksiinsä yhdessä sekä pääättelemään asioita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47.)

Tietoteknisiin laitteisiin ja niiden toimintaan tutustuminen sekä niiden turvallisen käytön opettelu on osa teknologiakasvatusta. Varhaiskasvatuksessa lapsille tulee tarjota mahdollisuus rakentaa eri materiaaleista ja kokeilla erilaisten laitteiden toimintaa. Oppimiskokemusten kautta lapsille on tarkoitus synnyttää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaama. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47.)

Teknologiakasvatus saattaa helposti jäädä varjoon, sillä ei ole selkeää kuvausta siitä, mitä teknologiakasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa. Teknologiakasvatukseen ohjaavaa kirjallisuutta on myös haastavaa löytää. Tutkittua varhaiskasvatuksesta -blogissa Samuli Ranta (2020) kirjoittaa loistavan avauksen siitä, mitä teknologiakasvatus voi varhaiskasvatuksessa olla. Digitaalinen ryhmäportfolio ja sen toteuttaminen yhteistyössä lasten kanssa on yksi mahdollisuus tutustuttaa lapsia nykyteknologiaan. Ranta kuvaa tekstissään sitä, kuinka teknologia on ihmisen aikaan saamaa ja ajan myötä muuttunutta, entisaikaisista tuulimyllyistä nykypäivän älykkäisiin mobiililaitteisiin. Lapsille tulee tarjota varhaiskasvatuksessa mahdollisuus ymmärtää teknologian olemassaolo ja mahdollisuudet.

5 Toteutus

Tämä opinnäytetyö on tarvelähtöinen ja sen toteuttamisen suunnittelu alkoi, kun varhaiskasvatusyksikön johtaja pyysi työstämään digitaalista ryhmäportfoliota varhaiskasvatusyksikön lapsiryhmälle, yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Lähtökohtana oli se, että

varhaiskasvatussyksikössä oli ryhmiä, joissa ryhmäportfoliota ei ollut otettu käyttöön lainkaan. Oli myös olemassa hiljaista tietoa siitä, ettei tilanne ollut kovinkaan poikkeuksellinen, vaan muissakin varhaiskasvatussyksiköissä oli samoja haasteita koskien digitaalisen ryhmäportfolion käyttöönottoa. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa keskustelemalla saatiin syventynyt ymmärrys siitä, että aikaresurssit eivät ole riittäneet siihen, että uuden työmenetelmän olisi voinut ottaa käyttöön. Se oli tuntunut toisarvoiselta, eikä tietotekniset taidot olleet riittäneet aloittamaan digitaalisen ryhmäportfolion työstämistä nopeatempoisesti. Yksi huomattava tekijä lähtötilanteessa oli se, ettei motivaatiota digitaalisen ryhmäportfolion luomiseen ollut, sillä sen hyödyllisyyttä ei sisäistetty.

Sähköpostiviestien välityksellä käytiin pohdintaa varhaiskasvatussyksikön johtajan kanssa siitä, kuinka opinnäytetyön avulla voisi auttaa ryhmäportfoliotyöskentelyn käyntiin. Keskustelujen ja sähköpostiviestien vaihdon jälkeen päädyttiin siihen, että opinnäytetyön kautta kehitetään digitaalisen ryhmäportfolion malli, jonka pohjalta on helpompaa ottaa digitaalinen ryhmäportfolio omaan käyttöönsä. Digitaalisen ryhmäportfolio mallin ajateltiin hyödyttävän laajemmalla mittakaavalla myös muuta varhaiskasvatushenkilöstöä. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin ajateltiin olevan dokumentti, joka voisi tuoda portfoliopedagogiikkaa osaksi varhaiskasvatussyksikön arkea helpommin ja selkeämmin. Lisäksi se voisi auttaa varhaiskasvatushenkilöstöä ymmärtämään työmenetelmän tarkoitusta.

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda sellainen malli digitaalisesta ryhmäportfoliosta, joka auttaa ymmärtämään sen tarkoituksellisuuden työvälineenä varhaiskasvatuksessa lisäten motivaatiota työskentelyyn. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin tarkoituksena oli myös auttaa ryhmäportfolion käyttöönotossa, pedagogisen toiminnan dokumentoinnin suunnittelussa ryhmän portfoliota varten sekä antamaan työkaluja siihen, kuinka huomioida lasten osallisuus digitaalisen ryhmäportfolion luomisessa. Digitaalisen ryhmäportfolion malli kehitettiin ilman lasten osallisuutta, mutta se huomioitiin koko työskentelyn ajan pohtien sitä, kuinka lapset voisivat digitaalista ryhmäportfoliota työstäessä osallistua sen toteuttamiseen. Digitaalisen ryhmäportfolion malli päätettiin koostaa niin, että ensimmäiset diat tukevat portfoliotyöskentelyn aloittamista, ja loppuun tulee esimerkkejä siitä, millä tavalla kuukausidiat voisi toteuttaa.

5.1 Kehittämistyön lähtökohdat

Digitaalinen ryhmäportfolio on Helsingin kaupungin varhaiskasvatussyksiköiden yhtenevä työväline, jonka avulla tehdään näkyväksi varhaiskasvatussyksikön toimintaa. Yksitoista innovatiivista varhaiskasvatussyksikköä ovat kehittäneet ja kokeilleet digitaalista ryhmäportfoliota käytännössä vuonna 2019, ja tavoitteena oli kerätä käyttäjäkokemuksia portfoliotyökalun käytöstä ja määritellä digitaaliselta ryhmäportfoliolta vaadittavat ominaisuudet. Kokeilun aikana on testattu eri käyttöliittymiä ja mukaan on linkitetty kehittämispalvelut sekä asiantuntijaopettajia. (Lehto-Raevuori & Suomalainen 2019.) Käyttöönotto ei ole ollut kuitenkaan kaikille

Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleville helppoa. Tämän vuoksi kehittämistyötä lähdettiin tekemään, eli työstämään digitaalisen ryhmäportfolion mallia, tuoden siihen näkyväksi portfoliopedagogiikan peruseräpäätteitä.

Kehittämistyön toteuttanut opiskelija on itse työskennellyt digitaalisen ryhmäportfolion parissa toisessa varhaiskasvatustyöyksikössä, joten oli olemassa käsitys siitä, kuinka haastavaa sen käyttöönotto kiireisessä arjessa voi olla. Tietotekniset taidot vaikuttivat siihen, kuinka helposti digitaalisen ryhmäportfolion sai käyttöönsä aiemmin varhaiskasvatustyöyksiköihin jaetun esimerkkiportfolion avulla. Havainnot digitaalisen ryhmäportfoliotyöskentelyn haasteista vahvistivat mielenkiintoa lähteä kehittämään työmenetelmän käyttöönottoa edesauttavaa työvälinettä. Ajatus digitaalisen ryhmäportfolion mallin sisällöstä alkoi syntyä nopeasti keskusteluiden ja havaintojen kautta.

Digitaalisen ryhmäportfolion on tarkoitus olla yksikön toimintasuunnitelman ja ryhmän pedagogisen suunnitelman rinnalla pedagoginen työväline. Näiden työvälineiden tarkoituksena on, että Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman tai esiopetussuunnitelman sisällöt tulevat osaksi tavoitteiden ja toimenpiteiden laadintaa, ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat tai lasten esiopetussuunnitelmat tulevat toiminnan suunnittelun pohjaksi. Pedagogisten työvälineiden myötä pedagogiikka tulee näkyvämmäksi, jolloin toiminnan arviointi ja kehittäminen mahdollistuu paremmin. Pedagogiset työvälineet edesauttavat sitä, että lapset pääsevät mukaan niin toiminnan suunnitteluun, dokumentointiin kuin arviointiinkin. (Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuus 2021.)

Nykyinen digitaalisen ryhmäportfoliotyöskentelyn pohjana käytetty esimerkkiportfolio sisältää seitsemän diaa, joista ensimmäinen on kansidia pelkästään otsikolla ”esimerkkiportfolio” ja toinen dia on ryhmän kansidia otsikolla ”Ryhmän ryhmäportfolio”. Kyseiset diat eivät sisällä muuta tietoa digitaalisesta ryhmäportfoliosta tai sen käyttöönotosta. Tämän jälkeen tulee kuukausikansidia, jossa lukee ”Syyskuu”. Sen jälkeen on kolme diaa, joissa on esimerkkejä sisällöstä. Lopusta löytyy vielä yksi kuukauden kansidia. Tässä vaiheessa päätettiin, että pysytään samassa kuukausidia -tyylisessä mallissa. Näin ollen digitaaliseen ryhmäportfolioon on edelleen tarkoitus dokumentoida kuukauden aikana meneillään olevan ajan toimintaa, ja kuukauden päätteeksi se jaetaan huoltajille.

Alkuperäinen esimerkkiportfolio ei anna juurikaan tietoa digitaalisen ryhmäportfolion pedagogisesta sisällöstä tai ohjaa varhaiskasvatushenkilöstöä ryhmäportfoliotyöskentelyyn. Useiden eri materiaalien läpi käyminen hektisessä varhaiskasvatuksen arjessa on koettu hankalaksi. Näin ollen digitaalisen ryhmäportfolion idea ja käyttötarkoitus on jäänyt osittain sisäistämättä, eikä esimerkkiportfolio ole innostanut kaikkia varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvia ryhmäportfoliotyöskentelyyn. Digitaalista ryhmäportfoliota pidetään kuitenkin

lähtökohtaisesti hyvänä työvälineenä, mutta siihen ei koeta olevan riittävästi aikaa tai resursseja, eikä sen käyttöönotto ole ollut helppoa, sillä se olisi vaatinut kattavaa perehtymistä aiheeseen.

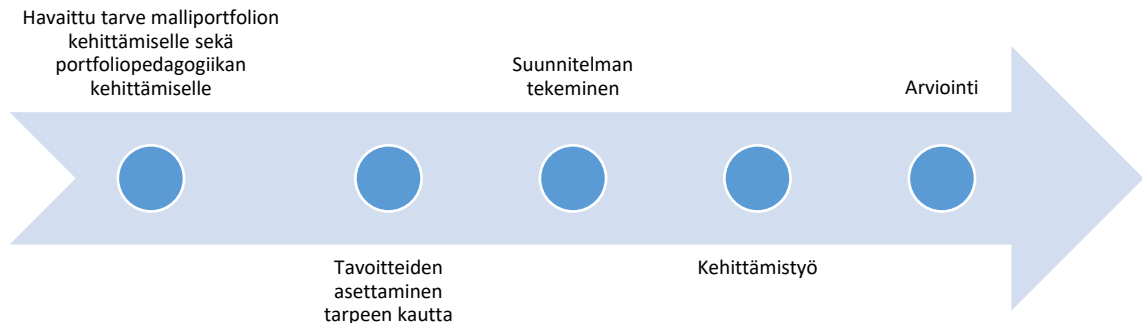
Helsingin kaupunki on järjestänyt digitaaliseen ryhmäportfolioon koulutuksia, joihin koko varhaiskasvatushenkilöstö ei ole kuitenkaan päässyt osallistumaan. Koulutuksen sisällön siirtyminen työntekijältä toiselle ei välttämättä ole ollut mutkatonta, eikä vastuu ryhmäportfoliotyöskentelystä ole jakaantunut tasapuolisesti kaikkien ryhmässä työskentelevien kesken. Kehittämistyöllä pyritään myös madaltamaan kynnystä ryhmäportfoliotyöskentelyyn tuomalla ilmi, että koulutus ei ole edellytys ryhmäportfoliotyöskentelylle, vaan koulutus helpottaa työvälineen käyttöönottoa arjessa.

Havainnointitiedon mukaan päävastuu ryhmäportfoliotyöskentelystä on jäänyt varhaiskasvatuksen opettajille. Tämän myötä digitaaliseen ryhmäportfolioon dokumentoituun sisältöön ei kerry kattavasti näkökulmia, eikä lasten osallisuutta voida huomioida riittävästi. Ajan puute nähdään merkittävänä haasteena, joka vaikuttaa ryhmäportfolion laatuun kriittisesti. Useat varhaiskasvatuksen opettajat ovat toivoneet, että ryhmäportfoliotyöskentelyn vastuu jakautuisi tasaisesti kaikkien ryhmässä työskentelevien kesken. Tästä johtuen pedagogista näkökulmaa pyrittiin korostamaan kehitettävään digitaalisen ryhmäportfolion malliin, jotta sen tarkoitus avautuisi koko varhaiskasvatushenkilöstölle helpommin. Pedagogiset näkökulmat pyrittiin tuomaan esiin myös selkeillä konkreettisilla esimerkeillä.

5.2 Digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittämistyö

Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin kehittämistyön lineaarista mallia. Aluksi määriteltiin opinnäytetyön tavoitteet. Tavoitteet perustuivat tunnistettuun tarpeeseen ja ne laadittiin yhteistyössä kehittämistyössä mukana olevan varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa. Varhaiskasvatuksen toimintakentällä kaivattiin paremmin työskentelyn aloittamista tukevaa mallia digitaalisesta ryhmäportfoliosta, joka myös lisäisi portfoliopedagogiikkaa. (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

Lisäksi toivottavaa oli, että digitaalisen ryhmäportfolion hyödyt nousisivat paremmin esille. Seuraava vaihe oli kehittämistyön toteutuksen suunnittelu. Suunnitteluvaiheessa laadittiin riskianalyysi. Riskianalyysissa pohdittiin niitä seikkoja, jotka voivat estää kehittämistyön onnistumisen. Yksi suurimmista riskeistä oli se, ettei varhaiskasvatushenkilöstöä saada osallistumaan kehittämistyöhön. Tämän perusteella laadittiin suunnitelma, kuinka tämän riskin voisi minimoida. Riskien minimoimiseksi päätettiin pyytää lyhyttä anonymia palautetta kehitteystä malliversiosta suurelta joukolta varhaiskasvatuksen ammattilaisia, ja pohdittiin mitkä tahot osallistuvat kehittämistyöhön ja millä tavalla. Tässä vaiheessa kirjoitettiin myös suunnitelma kehittämistyön toteuttamisesta. (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

Kuvio 4: Kehittämistyön lineaarinen malli (Toikko & Rantanen 2009, 64).

Kehittämistyötä lähdettiin toteuttamaan lineaarisen mallin mukaisesti suunnitelman tekemisen jälkeen. Kehittäminen ei mennyt täysin suunnitelman mukaisesti, vaan se eli tilanteen mukaan, kuten kehittämiselle on tyypillistä. (Toikko & Rantanen 2009, 64.) Aktiivinen työkentelyvaihe aloitettiin luomalla digitaalisen ryhmäportfolion mallista ensimmäinen versio PowerPointissa, joka toimitettiin sähköpostitse varhaiskasvatustieteiden johtajalle, sekä kehittämisessä mukana olevalle varhaiskasvatuksen opettajalle.

Ensimmäistä versiota lähdettiin kehittämään yhteistyössä varhaiskasvatustieteiden kanssa kattavamaksi ja portfolio pedagogiikkaa paremmin tukeväksi. Sähköpostiviesteissä ja keskusteluissa pohdittiin, kuinka ensimmäistä versiota voitaisiin kehittää niin, että se tosiasiallisesti tukisi portfolio pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa, ja mitä pedagogisia asioita siihen olisi tärkeää nostaa esille. Yhtenä tärkeänä lisänä tuli ohjeistava dia toiminnan arvioinnista. Ohjeistavaan diaan lisättiin apukysymyksiä ohjaamaan pedagogista ajattelua ryhmäportfoliota koossa.

Toiminnan arviointia on hyvä miettiä jo toimintaa dokumentoitaessa, jotta voidaan dokumentoida niin, että arviointi on helpompaa. Haluttiin, että digitaalisen ryhmäportfolion malli osaltaan vahvistaisi pedagogista osaamista varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena oli, että digitaalista ryhmäportfoliota voivat käyttää työmenetelmänä niin varhaiskasvatuksen opettajan kuin varhaiskasvatuksen lastenhoitajat yhteistyössä lasten kanssa. Keskustelujen ja ajatusten vaihdon jälkeen digitaalisen ryhmäportfolion mallin ensimmäistä versiota kehitettiin pedagogisempaan suuntaan. Malliin tuotiin esiin kohtia Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta.

Toiminnan arviointi

Miettikää portfolioa koostaessanne

1. Mitä tehtiin?
2. Miksi tehtiin?
3. Mitä opittiin?
4. Mistä pidettiin?
5. Mistä ei pidetty?

Tuokaa nämä ilmi portfolioissa esim. kuvien, tekstin, lasten kommenttien tai portfoliotarrojen avulla.

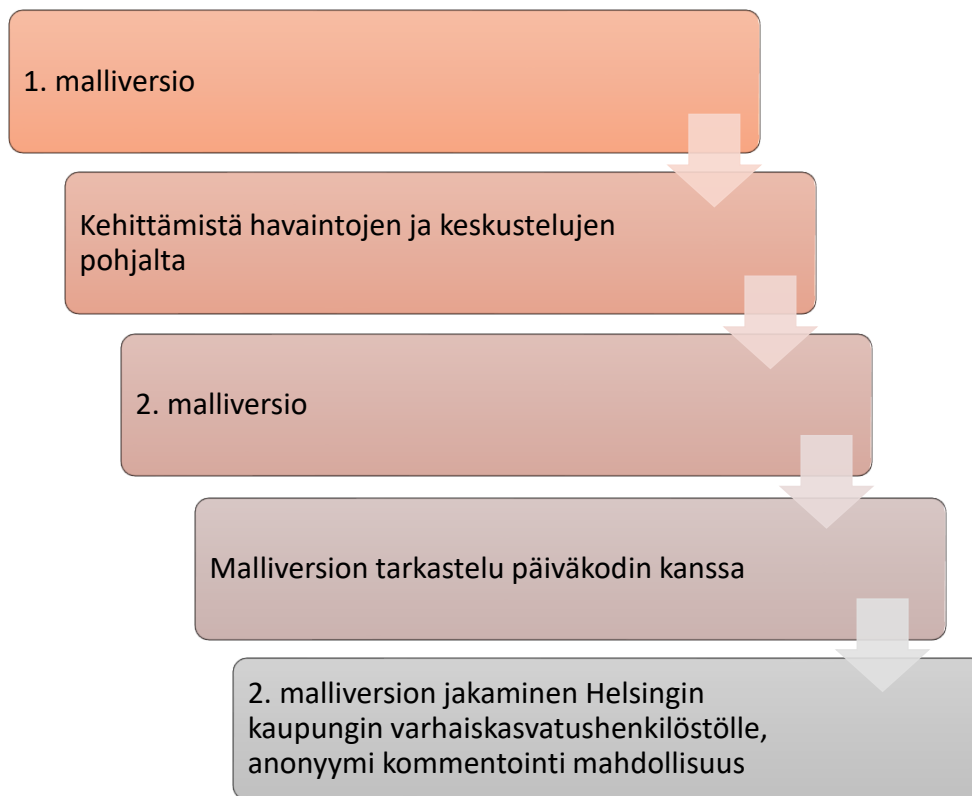
Helsinki

Kuvio 5: Ohjeistava dia toiminnan arviointia varten

Toinen versio digitaalisen ryhmäportfolion mallista otettiin testikäyttöön ryhmässä. Käyttöönotto tapahtui noin tunnin mittaisen tapaamisen kautta ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tuona aikana käytiin läpi niin Power Pointin perusasioita, kuin sitä, miten digitaalista ryhmäportfoliota voi hyödyntää pedagogisen toiminnan välineenä. Lisäksi pohdittiin myös sitä, kuinka digitaalisen ryhmäportfolion mallin avulla voitaisiin tukea ryhmäportfoliotyöskentelyä ja etenkin sen aloittamista. Tietotekninen osuus päätettiin jättää digitaalisen ryhmäportfolion mallista kokonaan pois.

Nopeasti selvisi, että toisessa versiossa digitaalisen ryhmäportfolion mallin esimerkkikuukausista löytyi riittävästi valinnanvaraa. Toinen versio antoi mahdollisuuden luoda oman ryhmän ryhmäportfoliokuukauden joko itse tai muokata se valmiin mallin päälle. Valmiita kuukausimalleja oli useita erilaisia. Muokkaaminen vaikutti olevan helpompi tapa ottaa digitaalinen ryhmäportfolio käyttöön, ja näin ollen saada rohkeutta sen luomiseen myöhemmässä vaiheessa myös itsenäisesti. Digitaalisen ryhmäportfolion toinen malliversio tuki varhaiskasvatuksen opettajaa ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittamisessa. Haasteeksi muodostui kuitenkin se, ettei toimintaa ollut tarkoituksen mukaisesti dokumentoitu digitaalista ryhmäportfoliota varten. Toiminnan suunnittelun ja dokumentoinnin tärkeyttä päätettiin korostaa lopullisessa digitaalisen ryhmäportfolion mallissa enemmän, kuin ensimmäisessä ja toisessa versiossa.

Kuvio 6: Kehittämistyön alkuvaiheet

5.3 Kehittämistyön laajentaminen ja syventäminen palautteen kautta

Toista versiota digitaalisen ryhmäportfolion mallista kehitettiin vielä yhteisen työskentelytuokion pohjalta ja esiin nostettiin asioita, joiden korostaminen katsottiin tarpeelliseksi. Tarpeelliseksi katsottiin suunnittelun tärkeyden korostaminen, jonka myötä digitaalisen ryhmäportfolion malliin lisättiin kysymyksiä pohdittavaksi toiminnan suunnittelun tueksi. Toinen versio digitaalisen ryhmäportfolion mallista vapautettiin myös koko Helsingin alueelle varhaiskasvatushenkilöstön tarkasteltavaksi. Heille annettiin anonyymi kommentointi mahdollisuus ja kommentit huomioitiin lopullista versiota työstäessä.

Varhaiskasvatushenkilöstölle tarjottiin mahdollisuus päästä mukaan kehittämistyöhön. He pääsivät antamaan palautetta kehitetystä mallista. Palaute annettiin nimettömänä digitaalisen post-it sovelluksen Flingan kautta. Palaute analysoitiin ja analysoinnin myötä mallipohjaa kehitettiin edelleen. Flingaan kertyi 19 kommenttia, joista 12 sisälsi ajatuksia siitä, miten digitaalisen ryhmäportfolion mallia voisi lähteä kehittämään. Digitaalisen ryhmäportfolion malli kehitettiin lopulliseen muotoonsa luokittelun ja analysoinnin jälkeen. Luokittelussa ja analysoinnissa otettiin huomioon nimettömän palautteen lisäksi havainnot sekä keskustelut. Lopullinen versio lähetettiin opinnäytetyön toimeksiantajalle tarkasteltavaksi.

5.4 Luokittelu ja analyysi

Flingaan tulleiden nimettömien palautteiden pääsääntöinen sävy oli positiivinen ja ilahtunut. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin toista versiota pidettiin kuitenkin muun muassa sekavana, eikä siinä ollut otettu riittävästi huomioon perheiden moninaisuutta. Useissa kommentteissa tuotiin esiin, että selkokieliäisyyteen ja kuvatukeen olisi hyvä kiinnittää huomiota, jotta myös äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvat huoltajat saisivat digitaalisesta ryhmäportfoliosta mahdollisimman paljon tietoa varhaiskasvatustoiminnasta.

Digitaalisen ryhmäportfolion malli, joka vapautettiin tarkasteltavaksi, oli työstetty siten, että siinä oli kuukausinäkömät. Jokaiseen kuukauteen oli kerätty toiminnasta kohokohtia siten, että kaikki oppimisen osa-alueet olivat mukana. Kommentteissa esitettiin vaihtoehtoinen toimintatapa niin, että joka kuukausi esiteltäisiin vain yhtä asiakokonaisuutta. Kommentissa tuotiin myös esille se varhaiskasvatushenkilöstön kokemus, että heille vain annetaan uusia työvälineitä. Työvälineihin ei kuitenkaan ole saanut, joten käyttöönotossa on haasteita. Sama näkökulma on tullut ilmi digitaalista ryhmäportfoliota ja sen haasteita havainnoidessa sekä niistä keskustellessa. Ajanpuute arjessa vaikuttaa siihen, ettei koulutusta ole saanut.

Esimerkkiportfolio oli hyvä. Omassa ryhmässäni olemme lähteneet esittelemään ja avaamaan yhtä asiakokonaisuutta kerrallaan. Eli tässä kuussa esittelemme, miten S2-toiminta näkyy ryhmässämme. Minusta on vaara, että portfolioista tulee sillisalaatti, jota on vanhempien vaikea hahmottaa, selkeämpää olisi esim. laittaa alkusyksystä musiikilliset tavoitteet ja kuvata ja tuottaa materiaalia vain harkitusti ennen kevään arviointia. Ei niin, että kaikki oppimisenalueet kulkevat koko ajan mukana. Varsinkin monikielisten vanhempien on vaikea hahmottaa asia kokonaisuuksia, jos tietoa on siellä täällä. Yksinkertainen ja selkeä on parempi. Minusta tässä esimerkki portfolioissa oli onnistumisia, mutta jotkin sivut oli liian täyteen ahdettuja ja sekavia. On hyvä, että teet tällaisesta aiheesta opinnäytetyön, koska niin kuin monet muutkin asiat tulevat meille, niin tämäkin putosi kuin meteoriitti taivaasta, ilman että kaikki olivat ehtineet saada minkäänlaista opastusta tai koulutusta. Kiitos.

Kommenteissa painottui myös paljon se, että digitaalisen ryhmäportfolion olisi syytä olla hyvin yksinkertainen, pelkistetty ja selkeä. Tekstien tulisi olla lyhyitä sekä selkokieliäisiä. Tätä työstettiin vielä lopullista digitaalisen ryhmäportfolion mallia kehitettäessä. Lisäksi toivottiin myös enemmän kuvia ja vähemmän tekstiä. Pääosin kokemuksena oli kuitenkin se, että malliportfolion kautta jokainen pääsee varmasti alkuun ja se tukee työskentelyn aloittamista jo sellaisenaan.

Tämän paketin avulla jokainen pääsee varmasti alkuun portfoliotyössään.

Yksinkertainen, monipuolinen kokonaisuus, tällä pääsee varmasti alkuun.

Tämä toi enemmän esiin portfolion ajatusta.

Hyvä malli siitä, mitä se voisi pitää sisällään tällaiselle joka näkee portfoliota ensimmäistä kertaa.

Kuvio 7: Kehittämistyön loppuvaiheet

5.5 Havainnointi

Hiljaisella tiedolla on vahva yhteys kehittämistyöhön. Se tarkoittaa käsitystä asiasta, josta ei välttämättä ole saatavilla lähdettä. (Toikko & Rantanen 2009, 40.) Myös tässä opinnäytetyössä hiljainen tieto vaikutti ennen kaikkea havaintojen tulkintaan. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittämiseen vaikuttivat tehdyt havainnot digitaalisesta ryhmäportfoliosta, sen käytöstä ja käytön haasteista. Havainnointia tehtiin niin varhaiskasvatusseminaarissa kuin varhaiskasvatushenkilöstön kanssa keskustellessa. Havainnointiin on vaikuttanut myös omat kokemukset ryhmäportfoliotyöskentelystä. Flingan kautta tehty kysely vahvisti tehtyjä havaintoja ja antoi laajempaa kuvaa siitä, kuinka digitaalisen ryhmäportfolion käyttöönotto on sujunut varhaiskasvatuksessa.

Kehittämistyöhön vaikuttivat havainnot, joita on tullut digitaalisen ryhmäportfolion mallia koostaessa. Digitaalista ryhmäportfolion mallia Power Pointtiin rakennettaessa havainnoitiin

sitä, miten digitaalista ryhmäportfoliota on yksinkertaisinta ja nopeinta koostaa. Pohdittiin myös sitä, millaisia dioja on helpointa vain muokata omannäköiseksi, ettei tarvitse aloittaa tyhjästä. Digitaalisen ryhmäportfolion mallista pyrittiin tekemään sellainen, että se innostaisi luovuuteen. Käyttöönoton helpotuttua ja digitaalisen ryhmäportfolion tultua tutuksi luovuu-delle vapautuu enemmän tilaa. Luovuuteen on myös helpompaa vapautua, kun ryhmäportfo-lion pedagoginen ajatus on vahvistunut.

Eduskunnan TEAMS-varhaiskasvatusseminaarissa Laadukas varhaiskasvatus - koulutuksen pe-rusta (2021) eräs osallistuja toi ilmi, että hän pitää hienona asiana Helsingin kehittämismyön-teisyyttä, mutta kritisoi sitä, että usein kentällä ei ole ”aikaa ottaa asioita haltuun” ennen kuin uutta kehitettävää ilmaantuu. Kyseinen osallistuja nosti esiin nimenomaan digitaalisen ryhmäportfolion, joka tuossa vaiheessa oli hyvinkin uusi työväline varhaiskasvatushenkilös-tölle. Hän toivoi kunnolla aikaa keskittyä ryhmäportfoliotyöhön. Hän koki, että ryhmäportfo-liotyö yhdessä ryhmän pedagogisen suunnitelman kanssa luo arvoa perustyölle ja tarjoaa esi-henkilölle mahdollisuuden arvioida työtä. Kommenttiin yhdyttiin keskustelussa. Osallistujilla oli ajatus siitä, että hankkeiden tahti on liian nopea, jotta osaamista saavutettaisiin niin, että uudet työvälineet siirtyisivät käytäntöön.

Yksi huomion arvoinen seikka on se, ettei kaikilla varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvilla ole riittävää tietoteknistä osaamista tämän työvälineen käyttöönottamiseksi. Työskentely on haastavaa, jopa mahdotonta, kun tietotekniset taidot ovat heikot. Tällaisissa tilanteissa tieto-tekniistä osaamista omaavat varhaiskasvatuksen työntekijät kuormittuvat digitaalisen ryhmä-portfolion käytöstä huomattavasti. Parhailtaan yksi digitaalinen varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluva voi joutua tukemaan niin oman ryhmänsä henkilöstöä, kuin naapuriryhmää sekä huol-tajia. Digitaalisen ryhmäportfolion mallista päätettiin kuitenkin jättää tietotekninen apu pois, jotta malli pysyisi mahdollisimman selkeänä ja se olisi helppoa ottaa käyttöön.

Tietoteknisen avun mukaan tuominen digitaalisen ryhmäportfolion malliin olisi hyvä jatkoke-hittämismahdollisuus. Varhaiskasvatushenkilöstön digitaitoja olisi hyvä myös järjestelmälli-sesti parantaa ja ylläpitää, jottei atk-päätteillä työskentely tuntuisi niin haasteelliselta ja ai-kaa vievältä. Myös varhaiskasvatuksen lastenhoitajille tulisi tarjota enemmän aikaa työstää digitaalista ryhmäportfoliota.

Monet pitivät Teams-pohjassa työskentelyä hitaana ja työläänä, ja Power Pointia vaikeana käyttä. Varhaiskasvatushenkilöstö toi ilmi kehittämissuositusten, jossa esimerkiksi suljettu ja Facebook-ryhmiä tai Instagramia hyödynnettäisiin pedagogisen dokumentoinnin työvälineenä. Työväline on kuitenkin jo otettu käyttöön sellaisenaan, joten on tärkeää vahvistaa kentällä osaamista ja motivaatiota, jotta toteuttaminen helpottuisi. Riittävän yksinkertainen ja nopea tapa sisäistää ryhmäportfoliotyöskentely ilman erillistä koulutusta sitä varten on kuulostanut olevan enemmän kuin tervetullut.

Paljon aikaa vievänä koettiin myös se, että edelleen digitaalisen ryhmäportfolion rinnalla työtetään viikkokirjeitä, eikä niistä ole joka paikassa luovuttu. Toiveena on ollut, että tulisi selkeät ohjeet siitä, mitä toteutetaan, miksi, milloin - eikä useita pedagogisen dokumentoinnin työvälineitä tarvitsisi käyttää päällekkäin. Osassa varhaiskasvatustyöskentelystä viikkokirjeistä on jo luovuttu, ja niissä suhtautuminen ryhmäportfolioon on selkeästi erilainen ja koetaan, että se on joustavasti korvannut viikkokirjeiden lähettämisen.

Yhtenä tarkoituksena oli portfolio pedagogiikan kehittäminen. Siihen tulee panostaa varhaiskasvatuksessa myös tulevaisuudessa. Niin keskusteluissa, havainnoissa sekä Flingaan tulleissa anonyymeissa kommentteissa nousi esiin, että ryhmäportfoliotyöskentely tuntuu turhalta ja siihen menee paljon aikaa. Aikaa ei ole riittävästi. Alla oleva kommentti toi lisää syitä luoda digitaalisen ryhmäportfolion mallista portfolio pedagogiikkaa tukeva, selkeä ja työskentelyn aloittamista sekä työskentelyä helpottava ja nopeuttava työväline.

Tänä toimintavuonna ohje oli harjoitella portfolioa viikoittain yhden dian verran, ja näin kesän lähestyessä dioja on kertynyt useita kymmeniä, niiden eteen on nähty paljon aikaa ja vaivaa, jotta toimintaa voitaisiin esitellä vanhemmille. Nyt kun niitä ei jaetakaan perheille, eikä niitä saa myöskään tulostaa kasvun kansioihin tai seinälle, on ylempää tullut viesti se, että portfolio on kasvattajan työväline. Kasvattajalle kuitenkin riittäisi toiminnan suunnittelu, arviointi sekä dokumentointi tarpeellisilta osin, ja vuoden kova työ tuntuu menneen täysin hukkaan. Lisäksi ohjeena on ollut luoda dioja vain toiminnasta, joka on pedagogisesti perusteltua, mutta päiväkodin näkökulmasta kaikki toiminta voi kuulua tuohon kategoriaan. Näin vuosi portfolion kanssa on ollut sekava, ja loppu anti-kliimaksinen, vaikka portfolioa oli ihanaa luoda yhdessä lasten kanssa.

Itse digitaalisen ryhmäportfolion ajatusta pidetään hyvänä ja se mahdollistaa hyvin pedagogisen toiminnan esiin tuomisen ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaisten osa-alueiden näkyviin tuomisen, mikäli toteuttamiseen olisi riittävästi aikaa. Digitaalisen ryhmäportfolion mallista keskusteltaessa on toivottu, että siihen olisi nostettu velvoittavia osia varhaiskasvatussuunnitelmasta, jolloin varhaiskasvatushenkilöstön on välttämätöntä miettiä, kuinka kyseiset asiat huomioidaan toiminnassa.

Tämän opinnäytetyön pohjalta kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli ei poista luovuuden mahdollisuutta siltä osalta varhaiskasvatushenkilöstöä, joka haluaa toteuttaa sen luovasti omalla tavallaan. Digitaalista ryhmäportfoliota pidetään hyvänä työkaluna, jonka avulla saadaan pedagogista toimintaa näkyväksi niin huoltajille kuin varhaiskasvatushenkilöstölle. Sen kautta varhaiskasvatushenkilöstölle avautuu varhaiskasvatuksen tarkoitus: mitä tehdään, miksi tehdään, mitä opittiin ja mitä voidaan kehittää. Digitaalinen ryhmäportfolio on myös toimiva oman työn ja toiminnan arvioinnin väline, jonka avulla voi lisätä omaa

ammattillisuutta ja se auttaa pohtimaan uudella tavalla omaa työtä ja sen merkitystä. Onnistuessaan digitaalinen ryhmäportfolio tuo toiminnan hyvin läpinäkyväksi ja näin ollen vahvistaa yhteistyötä huoltajien kanssa.

Havainnoinnin perusteella voisi päätellä niin, että suhtautuminen digitaaliseen ryhmäportfolioon työväliseen vaihtelee, riippuen keneltä kysytään. Jos ajatuksen on onnistunut sisäistämään tai materiaalin ja koulutuksen käymään läpi, niin suhtautuminen on erittäin positiivisavytteisesti asennoitunut. Jos taas näihin ei ole ollut mahdollisuutta, tuntuu ryhmäportfolio-työskentely hyvin haasteelliselta ja turhalta.

5.6 Lopputuloksesta

Digitaalisen ryhmäportfolion malli luotiin Power Pointissa, jotta sen käyttö on helppoa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä, sillä se on nykyinen tapa työstää digitaalista ryhmäportfoliota. Digitaalisen ryhmäportfolion malli on rakennettu Helsingin kaupungin oman aiemmin käytössä olleen esimerkkiportfolion päälle, jotta muotoilut säilyvät kaupungin vaatimusten mukaisina ja jotta kaupungin logo ja visuaalinen ilme kulkee portfolion mukana.

Ensimmäiseen diaan koottiin tieto siitä, että digitaalisen ryhmäportfolion malli on kehitetty tämän opinnäytetyön kautta ja se on vapaasti Helsingin kaupungin varhaiskasvatushenkilöstön käytössä. Tästä digitaalisen ryhmäportfolion pyrittiin tekemään työskentelyn aloittamista tukeva työväline. Jatkossa ei enää tarvitse käydä läpi useita eri materiaaleja, vaan ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittaminen on helpompaa ja nopeampaa. Opinnäytetyön kautta luotu digitaalisen ryhmäportfolion malli tarjoaa kasvattajalle paitsi visuaalisia malleja, myös tukea pedagogisen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä pedagogiseen dokumentointiin.

Toisessa diassa valmistellaan ryhmäportfolion käyttöönottoon kahdella kysymyksellä. Kysymykset ohjaavat listaamaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevia mielenkiinnonkohteita ja tavoitteita, ja suunnittelemaan toimintaa siten, että ne tulevat huomioiduksi, jolloin niitä on helpompaa dokumentoida ryhmäportfolioon. Mallissa jatkettiin työtä ohjaavaa otetta ja nostettiin esiin asioita, joita ryhmäportfolion toteutuksessa tulee näkyä, kuten lapsen osallisuus.

Yksi dia on kokonaisuudessaan pohdintaa lasten osallisuudesta digitaalisen ryhmäportfolion toteuttamisessa. Tämä dia keräsi paljon hyvää palautetta Flingaan tulleissa kommentteissa, sekä keskusteluissa varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Uuden työväliseen käyttöönotto on vaatinut jo itsessään paljon ja ei ole ollut helppoa löytää keinoja lasten osallisuuden toteuttamiseksi digitaalisen ryhmäportfolion osalta.

Miten lapset voivat osallistua ryhmäportfolion tekoon?

Aluksi on toki tärkeää, että ryhmän aikuiset sitoutuvat ryhmäportfolion tekoon, osaavat tehdä sitä sekä ymmärtävät sen käyttötarkoituksen. On kuitenkin syytä pohtia, että voisiko uuden asian käyttöönoton hoitaa niin, että lapset saavat olla mukana alusta saakka, yhdessä opettelemassa uutta?

Vasutarroja voi myös hyödyntää. Ne tuovat kivasti ilmettä ja väriä portfolioon. Ne myös tukevat lasta toiminnan arvioinnissa.

Lapset voivat kuvata heille mielekästä toimintaa. Miten olisi vaikka hauska kuvaustehtävä: mikä on lempiasiasi ryhmässä?

Lapset voivat vuorotellen osallistua aikuisen mukana ryhmäportfolion tekemiseen. Esim. päättää värejä diaan, mitä kuvia käytetään, mitä kerrotaan, mikä on ollut kivaa, mikä ei niin kivaa...

Lasten kommentit toiminnan aikana kannattaa kirjoittaa ylös ja niitä kannattaa ehdottomasti hyödyntää myös portfolioissa, kun toimintaa tuodaan esiin!

Voisiko lapsille näyttää portfolioesimerkkejä ja kertoa mistä on kyse, jonka jälkeen he voisivat pienryhmissä suunnitella mitä haluavat näyttää vanhemmille ryhmäportfolion kautta?

Dioja rakentaessa kannattaa pitää mielessä, että lapset ja vanhemmat tarkastelevat yhdessä portfolioita: mitä kannattaa tuoda esiin, jotta tarkastelu kotona olisi antoisaa? Ja miten se tukisi lapsen osallisuuden tunnetta? Tuleehan jokaisen lapsen osallisuus näkyviin jossain vaiheessa?

Helsinki **Maaliskuu 2021**

Ryhmän portfolio

Kuvio 8: Dia lasten osallisuudesta digitaalisessa ryhmäportfoliossa

Lopullista digitaalisen ryhmäportfolion mallia kehitettiin vielä siitä, joka vapautettiin koko Helsingin kaupungin varhaiskasvatushenkilöstön tarkasteltavaksi. Diojen asetteluja selkeytettiin ja yksinkertaistettiin. Digitaalisen ryhmäportfolion malliin lisättiin huomioitavia asioita, jotka kävivät ilmi Flingaan tulleissa kommentteissa, keskusteluissa varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ja havainnoissa digitaalista ryhmäportfoliotyöskentelyä.

Selkokieliisyys on yksi niistä tärkeistä asioista, joita nostettiin esiin lopulliseen versioon digitaalisen ryhmäportfolion mallista, jota aiemmin ei ollut huomioitu. On kuitenkin syytä huomioida, ettei digitaalisen ryhmäportfolion mallia ole tarkoitus käyttää sellaisenaan kuin se varhaiskasvatushenkilöstölle annetaan, vaan siitä tulee luoda ryhmässä työskentelevien ja lasten yhteistyöllä omaa ryhmää ja heidän huoltajiaan parhaiten palveleva kokonaisuus. Jokaisessa ryhmässä ei välttämättä ole tarvetta selkokieliisyydelle, vaan on tärkeämpää, että pedagogista sisältöä avataan enemmän tekstein. Toisissa ryhmissä taas kuvat ovat tekstiä tärkeämpiä. Digitaalisen ryhmäportfolion mallista kuuluu myös poistaa ohjedit ennen kuin se toimitetaan huoltajille, joten huoltajat tulevat näkemään ainoastaan kansidiat sekä ne diat, jotka luodaan varhaiskasvatustoiminnan sisällön pohjalta.

6 Eettisyys ja luotettavuus

Digitaalinen ryhmäportfolio on varhaiskasvatuksessa käytettävä uudehko työmenetelmä, jonka vuoksi tutkimustietoa ja tieteellistä perustaa itse työmenetelmälle ei ole juurikaan saatavilla. Digitaalisia portfolioita ja niiden hyötyjä oppimisprosesseissa on kuitenkin tutkittu jonkin

verran, joten tietoperustaa on tähän opinnäytetyöhön itse aiheesta riittävästi. Näin ollen työmenetelmän kehittämisen voidaan katsoa olevan tarpeenmukaista. Kehittämistarve nousi käytännön haasteista, joten sen sille nähtiin olevan todellinen tarve. Eettisen pohdinnan pohjana käytettiin Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettisiä ohjeita (Pesonen 2020) sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön määritelmää (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021).

Tietosuojaan liittyviä näkökulmia opinnäytetyöprosessin ja raportoinnin aikana. Opinnäytetyön tehnyt opiskelija ei ole osallistunut varhaiskasvatustyöyksikössä digitaalisen ryhmäportfolion mallin testaamiseen, jotta varhaiskasvatustyöyksikön lasten tiedot pysyivät salassa opiskelijalta. Kaikki kehittämistyöhön vaikuttanut palaute, lukuun ottamatta yhteistyössä toimineen varhaiskasvatustyöyksikön palautetta oli myös opiskelijalle nimetöntä. Opinnäytetyön raportissa ei mainita yhteistyössä toimineen varhaiskasvatustyöyksikön nimeä. Helsingin kaupunki organisaationa mainittiin raportointi vaiheessa sen vuoksi, että opinnäytetyöhön hyödynnettiin paljon heidän materiaalejaan ja opinnäytetyön kautta kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli luovutettiin heille käyttöön. Digitaalisen ryhmäportfolion mallissa käytetyt valokuvat ovat joko vapaasti käytettävissä, muokattavissa ja kopioitavissa olevia kuvia, joille ei vaadita edes lähdemerkintöjä tai sitten ne ovat kehittämistyötä tehneen opiskelijan omia valokuvia, joiden tekijänoikeuksista hän luopui vapaaehtoisesti prosessin aikana.

Kun pohditaan opinnäytetyön luotettavuutta, tulee huomioida, että kehittämistyössä luotettavuuden mittari on lopputuloksen käyttökelpoisuus. Kehittämistyön lopputuloksen ei tule ainoastaan nojautua totuudenmukaisuuteen, vaan sen täytyy olla hyödyllinen. (Tokka & Rantanen 2009, 121-122.) Opinnäytetyön kautta kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli otettiin käyttöön jo ennen opinnäytetyön julkaisua. Varhaiskasvatustyöyksikön johtajan mukaan myös tietoisuus hyödyistä ja ymmärrys digitaalista ryhmäportfoliota kohtaan kasvoi. Näin ollen voidaan todeta, että digitaalisen ryhmäportfolion mallin avulla ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittaminen helpottui ja portfoliopedagogiikka lisääntyi.

Opinnäytetyöprosessin aikana pohdittiin ja tiedostettiin varhaiskasvatuksen opettajalle asetetut ammattieettiset ohjeet. Kehittämistyö liittyi työmenetelmän kehittämiseen, joten ihmisarvoa tai oikeudenmukaisuuden periaatteita ei loukattu. Ne kuitenkin huomioitiin digitaalisen ryhmäportfolion mallissa niin, ettei niitä loukattaisi myöskään työmenetelmää käytettäessä. Tutkittuun tietoon nojattiin, kun pohdittiin digitaaliseen ryhmäportfolioon ja portfoliopedagogiikkaan vaikuttavaa teoriapohjaa. Varhaiskasvatuksen opettajan työhön liittyvä vastuullisuus huomioitiin opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyön kehittämiskohde edistää osaltaan kestävästä kehitystä vähentämällä paperisen materiaalin tuottamista. Varhaiskasvatuksen opettajan työtä ohjaavat asiakirjat huomioitiin koko prosessin aikana sekä lopputuloksessa. (Pesonen 2020.)

Opinnäytetyön keskeisiin käsitteisiin kuuluva lasten osallisuus on myös yksi eettisen ohjeiston kohdista ja sitä korostettiin koko kehittämistyön prosessin ajan sekä lopputuloksessa. Digitaalinen ryhmäportfolio liittyy myös vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja lopputulos tukee sitä. Eettisen ohjeistuksen mukaan varhaiskasvatuksen opettaja on pedagogisen työn päävastaaja, joten pedagogiikkaa nostettiin esiin lopputulokseen. (Pesonen 2020.)

Kehittämistyöprosessi toteutettiin rehellisesti ja läpinäkyvästi. Prosessin aikana sovellettiin kehittämistyön tunnettuja menetelmiä. Lupa opinnäytetyön toteuttamiseen haettiin Helsingin kaupungilta ennen prosessin aloittamista ja lupapäätöksessä mainittuja asioita noudatettiin. Tutkimukseen liittyvä aineisto hävitettiin vuoden 2021 loppuun mennessä. Mitään henkilöitä ei käsitelty koko opinnäytetyön prosessin aikana. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.)

7 Arviointi

Opinnäytetyön arviointi perustuu varhaiskasvatusyksikön johtajan arviointiin, jossa arvioitiin niin koko kehittämistyön prosessia kuin valmista digitaalisen ryhmäportfolion mallia. Arvioinnissa käytettiin hyödyksi omaa oppimispäiväkirjaa sekä itsearviointia. Kehittämistyöstä ei tehty taloudellista arviointia, sillä siitä ei aiheutunut taloudellisia kustannuksia kehittämistyön osapuolille. Ajallisesti opinnäytetyön kehittämistyön aikataulu oli tiivis, mutta riittävä. Kehittämistyö oli prosessinomainen. Onnistumista voidaan arvioida sen mukaan, kuinka hyvin sille asetetut tavoitteet on saavutettu. Kehittämisellä pyritään aina saavuttamaan tehokkaampaa tai parempaa toimintaa kuin kehittämistyön lähtökohta. Tavoitteellisuus on kehittämistyön keskeisimpiä elementtejä ja tavoitteiden saavuttaminen arvioinnin ydintä. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 16).

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet saavutettiin määräaikaan mennessä. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää malli ryhmäportfoliosta ja vahvistaa sen avulla portfoliopedagogiikkaa yhteistyöpäiväkodissa. Digitaalisen ryhmäportfolion malli otettiin käyttöön sen varhaiskasvatusyksikön ryhmässä, joka kehittämissyhteistyössä toimi. Heidän näkemyksensä mukaan digitaalisen ryhmäportfolion malliin koottu kaikki seikat, joita digitaalisen ryhmäportfolion tekemisessä tulee ottaa huomioon. Yhteistyössä olleen varhaiskasvatusyksikön työyhteisö on ollut tyytyväinen malliportfolion tuomaan tukeen ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittamisessa.

Kehittämistyössä mukana olleen varhaiskasvatusyksikön johtajan mukaan, kun opinnäytetyön kautta kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli otettiin käyttöön, siitä oli paljon apua ryhmäportfoliotyöskentelyn aloittamisessa, sekä digitaalisen ryhmäportfolion hahmottamisessa. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin käyttöönoton myötä tietoisuus ryhmäportfoliosta ja sen

tarkoituksesta tarkentui työyhteisössä. Myös ryhmät, joissa ryhmäportfoliota ei ollut otettu käyttöön aiemmin ovat nyt saaneet ryhmäportfoliotyöskentelyn käyntiin.

Kehittämistyön aikana luotiin toimiva digitaalisen ryhmäportfolion malli, joka sisältää riittävästi tietoa sen käytöstä tarkoituksesta. Kasvattajien tietoisuus ja taidot ryhmäportfolion suhteen lisääntyivät, ja myös he, jotka aiemmin olivat työskennelleet ryhmäportfolion parissa, kokivat malliportfolion olevan suuri apu. Varhaiskasvatushenkilöstö sai uusia näkökulmia ja tarkennuksia digitaalisen ryhmäportfolion mallin kautta ryhmäportfoliotyöskentelyyn.

Kehittämistyön prosessia voisi kehittää niin, että digitaalisen ryhmäportfolion mallista olisi saatu kattavammin ja laajemmin niin ajatuksia kuin mielipiteitäkin, jolloin näkökulmia kehittämistyöhön olisi saatu enemmän. Kehittämistyöhön osallistui yhteistyössä olleen varhaiskasvatussyksikön henkilöstö, sekä anonyymisti digitaalisen ryhmäportfolion mallin toista versiota kommentoineet varhaiskasvatuksessa työskentelevät henkilöt. Anonyymejä kommentteja toivottiin enemmän, jotta useamman varhaiskasvatuksessa työskentelevän ääni olisi tullut huomioiduksi. Kuitenkin niin havaintotiedon, keskustelujen, yhteistyössä toiminen varhaiskasvatussyksikön henkilöstön ajatusten sekä anonyymien kommenttien sävy oli hyvin keskenään samankaltainen, joten voitiin vetää johtopäätöksiä siitä, kuinka ryhmäportfoliotyöskentely Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksessa on koettu ja mitä kehitettävää siinä on. Nämä seikat otettiin digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittämisessä huomioon.

Valmis opinnäytetyö sekä sen kautta kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli luovutetaan myös Helsingin kaupungin Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Digitaalisen ryhmäportfolion malli on heidän käytössään sellaisenaan. Digitaalisen ryhmäportfolion mallia saa muokata vapaasti tarpeiden mukaan.

7.1 Oman oppimisen arviointi

Digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittämistyö tarjosi mahdollisuuden tutustua työvälineeseen kattavasti ja niin ikään pohjajuuria myöten. Digitaalisen ryhmäportfolion tarkoitus ja tavoitteet selkeytyivät kristallin kirkkaiksi ja näin ollen myös oma ammattitaito sen osalta kasvoi. Digitaalisen ryhmäportfolion mallin kehittäminen lisäsi ymmärrystä pedagogisen suunnittelun, dokumentoinnin, arvioinnin sekä kehittämisen tärkeydestä varhaiskasvatuksessa ja tarjosi siihen paljon uusia näkökulmia. Opinnäytetyöprosessin kautta saadun ymmärryksen ja tiedon kautta oma pedagoginen osaaminen kasvoi ja opinnäytetyö tuki omaa työtä varhaiskasvatuksen opettajana niin toiminnan suunnittelun, dokumentoinnin, arvioinnin ja kehittämisen osa-alueilla.

Kehittämistyön prosessi tuli tutuksi opinnäytetyön aikana. Opinnäytetyön jälkeen on selkeämpää hahmottaa, kuinka kehittämistyö etenee. Alkuun tarvitaan selkeä kehittämiskohde sekä tieto siitä miksi sitä kehitetään. Sen jälkeen kehittämistyö voi olla nopea tai hidas projekti,

riippuen siitä, kuinka paljon keskustelua käydään kehitystyössä mukana olevien henkilöiden kanssa, paljonko palautetta kehitystyön edetessä saadaan ja kuinka suuri kehitettävä kohde on. Kyky keskustella omista havainnoista sekä prosessoida ja reflektoida niitä itse on lisääntynyt. Myös ymmärrys dokumentoinnin tärkeystä työskentelyn edetessä on kirkastunut raportointivaiheessa. Tämä näkyi etenkin siinä, että osa keskusteluista dokumentointiin hyvin pin-tapuolisesti, eikä kaikkea olisi kannattanut jättää muistin varaan. Ennen opinnäytetyön aloit-tamista olisi ollut kannattavaa perehtyä vielä paremmin kehittämistyön prosessiin, jotta se olisi ollut kevyempi toteuttaa. Oman hyvinvoinnin huomioimiseen olisi tullut panostaa enem-män ja huomioida se riskianalyyseissa.

Opinnäytetyöprosessi oli hyvin epäselvä koko kehittämistyön toteuttamisen ajan, mutta näin jälkikäteen sen osaisi tehdä uudestaan. Opinnäytetyöprosessi tuli tutuksi kehittämistyön ai-kana. Kehittämistyön menetelmät tulivat tutuiksi, vaikkakin opinnäytetyön aikana hyödynnet-tyjä menetelmiä olivat vain havainnointi, joka on tärkeimpiä kehittämistyön menetelmiä (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 29) ja yhteisölliset ideointimenetelmät, kuten Flingan käyttö sekä keskustelumuuotoinen aivoriihityöskentely (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 42, 44).

Pedagoginen osaaminen lisääntyi opinnäytetyön aikana teoreettisesti. Varhaiskasvatussuunni-telman perusteet (2018) sekä Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2019) tulivat tutuiksi. Myös ymmärrys media- ja teknologiakasvatuksesta lisääntyi, sekä laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja oppimisen alueet selkeytyivät huomattavasti opinnäytetyöprosessin aikana.

7.2 Yhteistyössä toimineen varhaiskasvatustyöryhmän palaute

Varhaiskasvatustyöryhmän johtajan antama palaute oli opinnäytetyöprosessin aikana positiivista. Palautetta annettiin koko prosessin ajan ja kehittämistyö tapahtui hyvässä yhteistyössä. Var-haiskasvatustyöryhmän henkilöstö on ollut tyytyväinen digitaalisen ryhmäportfolion mallia testa-nessaan ja he kokivat sen hyödyttäneen heitä huomattavasti.

Kehitetty digitaalisen ryhmäportfolion malli otettiin käyttöön varhaiskasvatustyöryhmässä, ja pa-lautteen mukaan kaikki ovat ymmärtäneet digitaalisen ryhmäportfolion idean sen myötä. Ym-märrys digitaalisen ryhmäportfolion tarkoituksesta lisääntyi ja lapsen äänen huomioiminen sai merkityksensä digitaalisen ryhmäportfolion mallin kautta. Kehittämistyön prosessi oli onnistu-nut ja tavoitteet todettiin yhdessä saavutetuiksi.

Palautteen mukaan yhteistyö oli toimivaa. Innokkuus ja ahkeruus näkyi kehittämistyön aikana ja palautetta kerättiin hyödyntäen eri kanavia. Kokemus yhteistyöstä opinnäytetyön suhteen oli hyvä ja yhteistyössä toimineen varhaiskasvatustyöryhmän johtaja ilmaisi halunsa toimia jat-kossakin yhteistyökumppanina opinnäytetöissään.

Lähteet

Painetut

Fonsén, E., Heikka, J. & Elo, J. 2020. Osallisuutta edistävän suunnittelun tasot. Teoksessa: Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) 2020. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Suomen varhaiskasvatus ry.

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2020. Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leinonen, J. 2020. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) 2020. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Suomen varhaiskasvatus ry.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritakoski, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro

Roos, P. 2020. Päiväkodin arki lasten kertomana. Teoksessa: Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) 2020. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Suomen varhaiskasvatus ry.

Stefani, L., Mason, R. & Pegler, C. 2007. The educational potential of e-portfolios.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: University Press.

Sähköiset

Alanko, M., Kankaanranta, M., Smeds, K. & Purola, K. Diggaa mun digimatkaa. Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli. Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Viitattu 13.7.2021. <https://peda.net/hankkeet/dmd>

Alanko, M., Kankaanranta, M. & Mehtälä, S. 2020. Digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksessa. Kunnallisan kehittämissäätiön Julkaisu 30. Viitattu 13.7.2021. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2020/02/digitaaliset-portfoliot-varhaiskasvatuksessa.pdf>

Alanko, M., Kankaanranta, M. & Mehtälä, S. 2020. Kankaanranta 1998, 2002 mukaan. Digitaaliset portfoliot varhaiskasvatuksessa. Kunnallisan kehittämissäätiön Julkaisu 30. Viitattu 16.3.2021. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2020/02/digitaaliset-portfoliot-varhaiskasvatuksessa.pdf>

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Helsingin kaupunki. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Viitattu 27.5.2021. https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf

Karila, K. 2019. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa: Nyt on pedagogiikan aika! Lastentarhaopettajaliitto. 2019. Viitattu 5.7.2021. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Kotilainen, V. 2019. Klik! Kävisipä se helposti ja nopeasti!: Huoltajien osallisuuden tukeminen digiportfoliotyöskentelyn avulla. Viitattu: 13.7.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019060214078>

Ojala, V. & Härkönen, U. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus. Iisalmi: Painotalo Seiska. Viitattu 27.11.2021. https://thl.fi/documents/732587/741077/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa.pdf

Pedagoginen dokumentointi. 2021. Opetushallitus. Viitattu 13.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Pesonen, J. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet. Viitattu 9.12.2021. https://www.vol.fi/uploads/2020/09/6a555d2b-ammattieettiset-ohjeet_1.painos_low.pdf

Ranta, S. 2020. Teknologiakasvatus varhaiskasvatuksessa - tuttua ja tuntematonta. Tutkittua varhaiskasvatuksesta. Viitattu 27.11.2021. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2020/09/25/teknologiakasvatus-varhaiskasvatuksessa-tuttua-ja-tuntematonta/>

Rintakorpi, K. 2019. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun ja kehittämisen välineenä. Teoksessa: Nyt on pedagogiikan aika! : varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. 2019. Lastentarhaopettajaliitto. Viitattu 5.12.2021. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Theodosiadou, D., & Konstantinidis, A. 2015. Introducing e-portfolio use to primary school pupils: Response, benefits and challenges. Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice, 14, 17-38. Viitattu 27.11.2021. <http://www.jite.org/documents/Vol14/JITEv14IIPp017-038Theodosiadou0669.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 9.12.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytando-htk>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Viitattu 27.5.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. 2021. Opetushallitus. Viitattu 13.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Julkaisemattomat

Lehto-Raevuori, A. & Suomalainen, H. 2019. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen portfolio mallin rakentaminen. Helsinki. PowerPoint-esitys. Viitattu 13.7.2021.

Oppimisen alueet -vasutarrat. Helsinki. PowerPoint-esitys. Viitattu 13.7.2021.

Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa. 2021. Helsinki. PowerPoint-esitys. Viitattu 20.3.2021.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuus. Materiaali ryhmän pedagogisen suunnitelman ja ryhmäportfolion käyttöönoton tueksi. 2021. Helsinki. PowerPoint-esitys. Viitattu 13.7.2021.

Kuviot

Kuvio 1: Digitaalisen portfoliotyöskentelyn pedagoginen malli (Alanko, Kankaanranta, Smeds & Puro, 2018).	9
Kuvio 2: Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa 2021).	14
Kuvio 3: Oppimisen alueet -vasutarrat (Helsinki 2021).....	15
Kuvio 4: Kehittämistyön lineaarinen malli (Toikko & Rantanen 2009, 64).....	21
Kuvio 5: Ohjeistava dia toiminnan arviointia varten	22
Kuvio 6: Kehittämistyön alkuvaiheet.....	23
Kuvio 7: Kehittämistyön loppuvaiheet	25
Kuvio 8: Dia lasten osallisuudesta digitaalisessa ryhmäportfoliossa	29

Liitteet

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatushenkilöstölle palautteenantoa varten	38
Liite 2: Esimerkkejä malliportfolion sisällöstä	39

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatushenkilöstölle palautteenantoa varten

HEI VARHAISKASVATUKSEN AMMATTILAINEN!

Olen Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja pätevytyksessä varhaiskasvatuksen opettajaksi. Opinnäytetyönä lähdin kehittämään ryhmäportfoliolle paremmin kasvattajia palvelevaa mallia, jonka tarkoituksena on tukea ryhmäportfolio työskentelyä sekä tuoda portfolio pedagogiikkaa varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyö toteutetaan tarvelähtöisesti yhteistyössä ***** kanssa. Tutkimuslupa on voimassa 31.7.2021 saakka.

Viestin liitteenä on malliportfolio, jota on kehitetty yhteistyössä Päiväkoti ***** varhaiskasvatuksen opettajan sekä päiväkodin johtajan kanssa. Pääset tarkastelemaan sitä rauhassa, mutta toivoisin sinun antavan kehitysideoita, parantamishdotuksia tai muuta palautetta Flingan kautta! Flinga on netissä toimiva ”post-it” seinä, jonka avulla saan kätevästi kommenttini käyttöni. **Tässä linkki Flingaun: <https://flinga.fi/s/FGKQV5C>**. *Palaute tapahtuu anonymisti, mutta toivoisin, että voisit laittaa viestisi perään tiedon; oletko päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen lastenhoitaja vai varhaiskasvatuksen opettaja - tai kenties työskentelet päiväkodissa jollain muulla nimikkeellä. Mitään henkilötietoja ei tule syöttää Flingaun vastausta kirjoittaessa!*

KIITOS AJASTASI!

Ystävällisin terveisin

Minna Toikka

Yläviitteestä löydät tiedot, mikäli

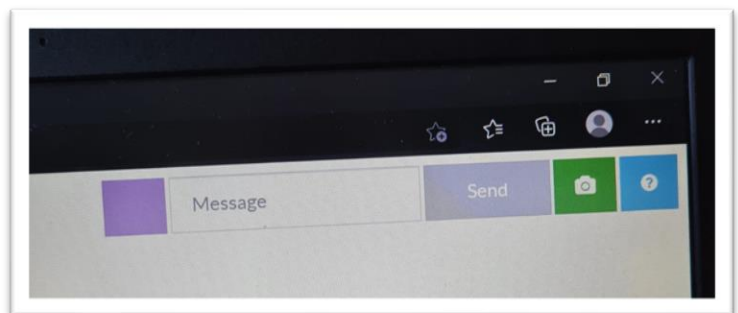
haluat ottaa minuun yhteyttä

koskien opinnäytetyötäni.

Varhaiskasvatuksen digitaalinen ryhmäportfolio on yhtenäinen työväline koko Helsingin kaupungissa. Se on työväline toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Tarkoituksena on tehdä lapsen kasvun ja oppimisen sekä varhaiskasvatuksen pedagogiikan tekeminen näkyväksi. Se on osa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja tukee päiväkotien välisten laatuojen yhtenäistämistä. (Portfoliopedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2021.

FLINGAN KÄYTTÖOHJE

*Oikeassa yläreunassa on väli-
neet kommentointiin. Voit va-
lita post-it lappusi värin, kir-
joittaa kommenttisi ja painaa
”send”.*

Liite 2: Esimerkkejä malliportfolion sisällöstä

Toiminnan arviointi

Miettikää portfoliota koostaessanne

1. Mitä tehtiin?
2. Miksi tehtiin?
3. Mitä opittiin?
4. Mistä pidettiin?
5. Mistä ei pidetty?

Tuokaa nämä ilmi portfolioissa esim. kuvien, tekstin, lasten kommenttien tai portfoliotarrojen avulla.

Helsinki

Lisää pohdittavaa ennen ryhmäportfolion tekoa:

- Mitä haluatte tuoda esiin portfolioissa?
- Onko struktuurien esille tuominen tärkeää? Viikko-ohjelma? Päivärytmi? Miten ne halutaan tuoda esiin? Omassa diassaan vai ensimmäisten kuukausien aikana? Vaiko ei ollenkaan?
- Miten tuotte pedagogiikan näkyväksi ryhmäportfolioissa?
- Mitkä ovat lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet ryhmän pedagogiselle toiminnalle? Vastaako toiminta näihin tavoitteisiin? Miten dokumentoitte toimintaa niin, että tavoitteet tulevat näkyviksi?
- Onko kuukausittain jotain teemoja? Vai onko koko keväälle oma teema?
- Kuka on vastuussa tammikuussa ryhmäportfolioista? Entä helmikuussa? Jne.
- Miten lasten osallisuus huomioidaan?

Helsinki

Toukokuu 2021

Seuraaviin dioihin tulee erilaisia malleja siitä, miten portfolioa voisi toteuttaa. On kuitenkin suotavaa kehittää oman näköinen tapa työstää portfolioa. Toivottavasti nämä diat kuitenkin inspiroivat työskentelemään digitaalisen ryhmäportfolion parissa. On tärkeää huomioida myös toteutuksen selkokieliyys tarvittaessa.

Helsinki

Ryhmän kuukausidian luominen on helpointa aloittaa, kun:

- Täytät sitä viikoittain
- Toimintaa on dokumentoitu
- Pedagoginen suunnitelma on apunasi
- Olet päättänyt, mitä haluat tuoda esiin

Lasten osallisuus tulee parhaiten näkyviin, kun:

- Lapset ovat olleet mukana toiminnan suunnittelussa
- Lapset saavat osallistua kanssasi portfolion tekemiseen: kerro heille mitä teette, miksi teette ja miten lapset voisivat osallistua tekemiseen
- Lapset pääsevät mukaan arvioimaan toimintaa: helpompaa tämä usein on, jos käytät kuvia toiminnan arvioinnin tukena – näin lapset muistavat mitä on tehty

Kannattaa pohtia:

- Mitä haluat tuoda kuukausittain esille?
- Mitä osia pedagogisesta toiminnasta haluat tuoda esille tässä kuussa? Mitä ehkä jätät ensi kuulle?
- Miten lasten oppimista voitaisiin dokumentoida portfolioon?

Helsinki

Maanantaisin jumpassa on harjoiteltu motorisia taitoja sekä kaveritaitoja. Lasten suosikki on ollut tempurata! On ryömitty, kiipeily, laskettu mäkeä ja hypitty.

Hemulit ovat harjoitelleet kaveritaitoja! On pohdittu miten ristiriitatilanteissa toimitaan, harjoiteltu miten kaverin kanssa leikitään ja puhuttu paljon ystävyydestä! *Minun ystäväni on kuin villasukka* -laulu on soinut ryhmässä usein.

"Tämä on kivaa!"

"Tämä haaviloiminen on kyllä rankkaa hommaa, mutta kyllä minä jaksan."

Torstaisin muskarissa on harjoiteltu keskittymään ja pysymään rytmissä! Ollaan keitelty muskarisoppaa, lauleskeltu talvisia lauluja sekä eläinlauluja. Kulkuset ja kapulat ovat nyt Hemuleille tuttuja soittimia!

Tiistaisin ja keskiviikkoisin olemme harjoitelleet kädentaitoja. Erilaisia työvälineitä on hyödynnetty maalatessa, hauskin niistä oli ehkä jää! Jäällä maalaaminen oli uusi ja jännittävä kokemus.

"Tämä on niin kylmää! Miks me maalataan jäällä?"

Helsinki **Huhtikuu 2021** *Esimerkkikuukausi viikkokirjeen pohjalta, viikko-ohjelman pohjalta sekä soveltaen*

Ryhmän portfolio

"Tämä on kivaa!"

Maanantaisin jumpassa on harjoiteltu motorisia taitoja sekä kaveritaitoja. Lasten suosikki on ollut tempurata! On ryömitty, kiipeily, laskettu mäkeä ja hypitty.

Tiistaisin ja keskiviikkoisin olemme harjoitelleet kädentaitoja. Erilaisia työvälineitä on hyödynnetty maalatessa, hauskin niistä oli ehkä jää! Jäällä maalaaminen oli uusi ja jännittävä kokemus.

Torstaisin muskarissa on harjoiteltu keskittymään ja pysymään rytmissä! Ollaan keitelty muskarisoppaa, lauleskeltu talvisia lauluja sekä eläinlauluja. Kulkuset ja kapulat ovat nyt Hemuleille tuttuja soittimia!

Hemulit ovat harjoitelleet kaveritaitoja! On pohdittu miten ristiriitatilanteissa toimitaan, harjoiteltu miten kaverin kanssa leikitään ja puhuttu paljon ystävyydestä! *Minun ystäväni on kuin villasukka* -laulu on soinut ryhmässä usein.

"Tämä haaviloiminen on kyllä rankkaa hommaa, mutta kyllä minä jaksan."

"Tämä on niin kylmää! Miks me maalataan jäällä?"

Helsinki **Maaliskuu 2021** *Esimerkkikuukausi viikkokirjeen pohjalta, viikko-ohjelman pohjalta sekä soveltaen*

Ryhmän portfolio